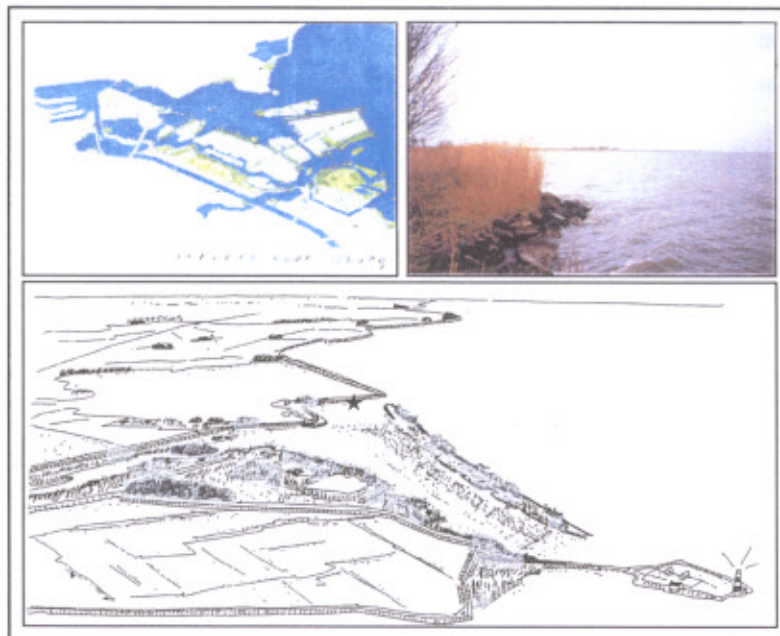

staatsbosbeheer

Beheerplan object 'Buitenkinseel' 2003-2013

*Natuurbeheerplanning van het natuurontwikkelingsproject
'Waterlandse kust' voor een planperiode van 10 jaar.*

18 februari 2003

Inhoudsopgave

1	INLEIDING.....	5
1.1	AANLEIDING.....	5
1.2	GEBIEDSBESCHRIJVING.....	6
1.2.1	<i>Ligging</i>	6
1.2.2	<i>Waterkwantiteit en -kwaliteit</i>	7
1.2.3	<i>Natuur</i>	7
1.2.4	<i>Recreatie</i>	8
1.2.5	<i>Landschap en cultuurhistorie</i>	9
1.3	BELEID.....	10
1.3.1	<i>Internationaal</i>	10
1.3.2	<i>Rijksbeleid</i>	11
2	BEHEER.....	13
2.1	AFSPRAKEN EN UITGANGSPUNTEN.....	13
2.1.1	<i>Uitgangspunten</i>	13
2.1.2	<i>Technische beheer</i>	13
2.1.3	<i>Natuurbeheer</i>	14
2.1.4	<i>Locatie en vormgeving van het uitzichtspunt</i>	17
2.2	BEHEERPLANNING.....	18
2.2.1	<i>Doelkeuze</i>	18
2.2.2	<i>Uitwerking naar terreincondities en maatregelen</i>	19
2.2.3	<i>Monitoring en evaluatie</i>	21
2.2.4	<i>Communicatie en informatie</i>	21
2.2.5	<i>Financiële verantwoording</i>	22
	BIJLAGE 1 GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	23
	BIJLAGE 2 LIGGING VAN HET OBJECT.....	24
	BIJLAGE 3 TOELICHTING OP DE BEDRIJFSSTURING.....	25
	BIJLAGE 4 BEHEER.....	26
	BIJLAGE 5 BETROKKEN INSTANTIES.....	27

Het IJsselmeergebied is prachtig. De horizon is weids, de natuur in en om het water is gevarieerd en ook cultuurhistorisch is het een interessant gebied. Het IJsselmeer is ook multifunctioneel. Er wordt gezeild en gezwommen, maar ook professioneel gevist. We halen er bovendien een deel van ons drinkwater vandaan. Kortom, het is een uniek gebied waar Nederland zuinig op moet zijn.

- G. Faber, 20 april 2001 -

Voorwoord

Het voorliggende rapport is opgesteld in het kader van het natuurontwikkelings- en -compensatieproject 'Waterlandse kust'. Het behandelt de natuurbeheerplanning voor het toekomstig object 'Buitenkinsel' voor een planperiode van tien jaar na de beheeroverdracht aan Staatsbosbeheer. De objectbenaming 'Buitenkinsel' is verzonnen door medewerkers van Staatsbosbeheer ter onderscheiding van het definitieve natuurontwikkelingsobject en het grotere oorspronkelijke zoekgebied voor de natuurcompensatie 'de Waterlandse kust'. Het betreft een voorlopige werktitel. De definitieve benaming wordt door de wethouder van Amsterdam bekendgemaakt.

Staatsbosbeheer krijgt het natuurbeheer over de dam en het volledige beheer voor het gedeelte vanaf de dam tot aan de Waterlandse Zeedijk en de kadastrale grens met Natuurmonumenten object IJdoorn.

In het definitief ontwerp (Peters et al 2001) van de Waterlandse kust staat beschreven dat het technisch beheer van de dam op initiatief van de natuurbeheerder wordt uitgevoerd door Rijkswaterstaat. Hierbij worden als voorbeelden tussentijds onderhoud aan de constructie en het herstellen van schade na een zware storm genoemd. Daar Staatsbosbeheer, als natuurbeheerder, ten aanzien van deze beheersmaatregelen dus slechts als opdrachtgever functioneert, worden in dit plan slechts de criteria geschetst waaraan de wenselijkheid van dergelijke ingrepen kan worden getoetst.

Het inrichtingsbeheer wordt voorafgaand aan de overdracht uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de gemeente Amsterdam en valt derhalve buiten het kader van dit rapport.

Afstemming tussen het inrichtingsbeheer, technisch beheer en natuurbeheer vindt plaats in een apart in het leven geroepen beheeroverleg waarbij Projectbureau IJburg, Rijkswaterstaat en Staatsbosbeheer betrokken zijn.

Dit beheerplan dient enerzijds als beheerrichtlijn voor de direct betrokken Staatsbosbeheer medewerkers, anderzijds heeft het tot doel de betrokken partijen bij het natuurontwikkelingsproject Waterlandse kust inzicht te geven in het toekomstig beheer. Derhalve wijkt het plan qua opbouw en woordkeuze af van de binnen Staatsbosbeheer gebruikte uitwerkingsplannen, die geënt zijn op de bedrijfssturingssystematiek van de organisatie. Qua status is er geen onderscheid tussen dit beheerplan en de uitwerkingsplannen.

Het bevat verbeteringen, die naar voren zijn gebracht na behandeling van een eerdere versie in het bovengenoemde beheeroverleg. Het is reeds vastgesteld door het regiohoofd van Staatsbosbeheer Noord-Holland en wordt aan de feitelijke opdrachtgever, de gemeente Amsterdam, ter goedkeuring aangeboden.

In hoofdstuk 1 wordt allereerst een kort overzicht gegeven van de aanleiding tot het natuurontwikkelingsproject en de behoefte aan dit beheerplan. Tevens wordt het definitieve inrichtingsontwerp kort weergegeven en vindt een gebiedsbeschrijving plaats, waarbij ingegaan wordt op de ligging, de waterkwaliteit- en kwantiteit, de huidige en verwachte natuur-, recreatieve en landschaps- en cultuurhistorische waarden. Ook wordt het relevante beleid op (inter)nationaal niveau geschetst. Doordat het geldende streekplan verouderd is en de verantwoordelijke provincies en gemeentes direct betrokken zijn bij de het ROM-IJmeerproject, waarvan het natuurontwikkelingsproject een uitvloeisel is, wordt niet ingegaan op het overheidsbeleid op deze niveaus.

In het tweede hoofdstuk wordt allereerst een weergave gegeven van de reeds gemaakte afspraken tussen alle betrokken partijen, voorzover deze afspraken van invloed zijn op de beheerkeuzes. Vervolgens wordt de beheerplanning uitgewerkt op doel-, terreinconditie- en maatregelniveau. Tot slot wordt ingegaan op diverse (gebieds)specifieke aandachtspunten, de externe communicatie en de interne financiering.

Alkmaar, februari '03

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In de Vierde Nota over de Ruimtelijke Ordening is het ROM-beleid geïntroduceerd: gebiedsgericht integraal ruimtelijk- en milieubeleid. In dit kader is het IJmeer aangewezen als ROM-gebied. Het doel is een betere afstemming tussen de ruimtelijke ontwikkelingen en de daarvoor gewenste ruimtelijke en milieukwaliteit.

Deelnemers aan het ROM-project IJmeer zijn de provincies Noord-Holland en Flevoland, de gemeenten Amsterdam, Almere en Waterland, de ministeries VROM, V&W en LNV, het Gewest Gooi en Vechtstreek, de Vereniging van Noord-Hollandse Waterschappen en het Regionaal Orgaan Amsterdam.

In juni 1994 is de Gemeenschappelijke Visie ROM-IJmeer vastgesteld, die de basis heeft gevormd voor het meer concrete Plan van Aanpak. Een belangrijk uitgangspunt in dit plan is de aanleg van de nieuwe Amsterdamse wijk IJburg in het IJmeer (zie kader 1). Omdat de aanleg van de wijk gepaard gaat met verlies aan natuurwaarden zijn in het Plan van Aanpak ROM-IJmeer maatregelen voorgesteld om dit verlies te compenseren.

Drie van deze voorstellen betreffen de Noordelijke grens van het IJmeer, de zogeheten Waterlandse kust (Stuurgroep ROM-IJmeer 1996):

1. Het creëren van golfluwte voor de Waterlandse kust (de zogenaamde Gouwzeeconfiguratie, circa 220 ha) (...);
2. Het uitvoeren van een proefproject natuurontwikkeling voor de Waterlandse kust waarin diverse stadia van verondieping worden aangebracht;
3. Het opstellen van maatregelen ter beëindiging van de jacht langs de Waterlandse (...) kust.

IJburg

Kader 1

Hoewel de oudste plannen voor een 'Stad op Pampus' (met 350.00 inwoners!) al uit de jaren zestig stammen, duurde het tot in de jaren '80 voor er weer serieus over woningbouw in het IJmeer nagedacht werd. Dit denkproces heeft er uiteindelijk toe geleid dat Nieuw-Oost, zoals IJburg toen nog heette, in 1992 officieel VINEX-lokatie werd. De voornaamste reden hiervoor was de relatieve korte afstand tot de stad en dus de goede bereikbaarheid per openbaar vervoer.

Over de aanleg van IJburg is in maart 1997 een referendum onder de Amsterdamse bevolking gehouden, maar omdat de vastgestelde tegenstandersdrempel niet werd gehaald kon de aanleg beginnen.

Op 15 maart 2001 is de eerste paal geslagen voor de in totaal 18.000 woningen, die hier, verspreid over 7 kunstmatig aangelegde eilanden, gebouwd zullen worden. Als de wijk in 2012 klaar is, wonen er naar schatting 45.000 mensen.

De eerste twee voorstellen zijn samengevoegd tot het natuurontwikkelings project 'Waterlandse kust'.

In de eerste fase van het natuurontwikkelingsproject heeft de werkgroep 'Waterlandse kust' een tussenrapportage opgesteld. Nieuwe inzichten en budgetoverschrijding hebben daarna echter geleid tot een herbezinningstraject.

In dit traject (de tweede fase) zijn vijf modellen opgesteld, waarvan er twee (moeraslagune en dubbeldam) verder zijn onderzocht door Bureau H+N+S. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat het beschikbare budget van 30 miljoen gulden voor beide modellen vier tot vijf maal werd overschreden. Ook was het project gepland ten behoeve van fonteinkruid, maar tijdens de monitoring bleek dat dit al aanwezig was.

Derhalve heeft Bureau H+N+S een nieuw voorstel uitgewerkt om het project te concentreren rond de buitendijkse polder IJdoorn (derde fase). Redenen hiervoor zijn onder andere de relatieve beschutheid en ondiepte, de aansluiting met de huidige natuur op IJdoorn en de gunstige ligging ten opzichte van de gebruikte recreatievaartroutes (Sijmons et al. 2000). Ook voor dit voorstel zijn twee varianten geschetst: de Buitenkade en de Oeverwal. Onder andere doordat deze twee varianten een aanmerkelijk kleiner oppervlakte bestrijken (respectievelijk 48 en 46 hectare) dan het oorspronkelijke voorstel van 220 hectare, is berekend dat deze ontwerpen binnen het beschikbare budget uitgevoerd kunnen worden.

Op 6 juli 1999 heeft het klein comité van de stuurgroep ROM-IJmeer gekozen voor de oeverwal-variant, waarna deze verder is uitgewerkt is in het Definitief ontwerp (Peters et al. 2001). Dit definitief ontwerp gaat uit van de aanleg van een luwtedam met daarachter een verondieping (zie voor een uitgebreidere beschrijving kader 2).

Volgens het Definitief Ontwerp zal het beheer, na de inrichting, worden overgedragen aan Staatsbosbeheer (natuurbeheer) en Rijkswaterstaat (technisch beheer van de dam). Het rapport gaat dan ook uit van de opstelling van een beheerplan door Staatsbosbeheer, waarin het natuurbeheer nader wordt uitgewerkt. Voorts is de oplevering van dit beheerplan gekoppeld aan de beheeroverdracht van de gemeente Amsterdam aan Staatsbosbeheer.

Definitief ontwerp

Kader 2

Bovenstaande illustratie laat zien hoe het natuurontwikkelingsgebied er in de toekomst uit komt te zien. Ter oriëntatie is rechtsonder het vuurtoreneiland herkenbaar met links daarvan de polder IJdoorn. Linksboven zijn het Kinselmeer en Waterland te zien. Het totale gebied heeft een oppervlakte van ca. 50 ha.

Middenin is de luwtedam aangegeven die de achterliggende verondieping beschermt tegen golfslag vanuit het IJmeer (rechtsboven). De luwtedam wordt in totaal 1,6 km lang en zal 30 cm boven het gemiddelde waterpeil uitkomen. Over een lengte van 10 meter zal de constructie van de dam verzwakt worden aangelegd, zodat natuurlijke dynamiek gestimuleerd wordt, zonder dat de totale luwtewerking van de dam verloren gaat. Ten behoeve van de recreatie wordt een uitzichtpunt gecreëerd onder aan de Uitdammerdijk (★).

Het natuurontwikkelingsproject "vooroever Waterlandse kust" wordt in een tweetal clusters uitgevoerd. Cluster 1 betreft de voorlopige aanleg van de luwtedam en het aanbrengen van verontdiepingsmateriaal achter de luwtedam. Deze werkzaamheden zijn inmiddels opgestart en worden in maart 2003 afgerond. Cluster 2 betreft de definitieve afwerking van de luwtedam en verondieping. Deze werkzaamheden zijn nog niet definitief vastgesteld en worden mede bepaald door de resultaten van een grondmechanische en ecologische monitoring die de komende jaren plaats zal vinden. De uitvoering van de werkzaamheden van cluster 2 is vooralsnog gepland in 2004/2005.

1.2 Gebiedsbeschrijving

1.2.1 Ligging

Het IJmeer ligt tussen Amsterdam en Almere en grenst aan de groene ruimte van Waterland, de Gooi- en Vechtstreek en zuidelijk Flevoland. Het staat in open verbinding met het Markermeer. Het plangebied van het ROM-IJmeerproject omvat het gehele IJmeer en het zuidelijke gedeelte van het Markermeer en beslaat een oppervlakte van ongeveer 70 km². Hierbij horen de oevers en een zone van circa 1 km van het omringende vaste land.

De Waterlandse kust is een deelgebied van het IJmeer gelegen tussen het vuurtoreneiland en Uitdam, dat behoort tot de gemeente Amsterdam (stadsdeel Amsterdam-Noord). Het eigendom is van de Staat der Nederlanden (Domeinen).

Het object Buitenkinsel is gelegen in de hoek die de buitendijkse polder IJdoorn met de Uitdammerdijk maakt. In bijlage 2A en 2B zijn overzichtskaarten opgenomen.

1.2.2 Waterkwantiteit en -kwaliteit

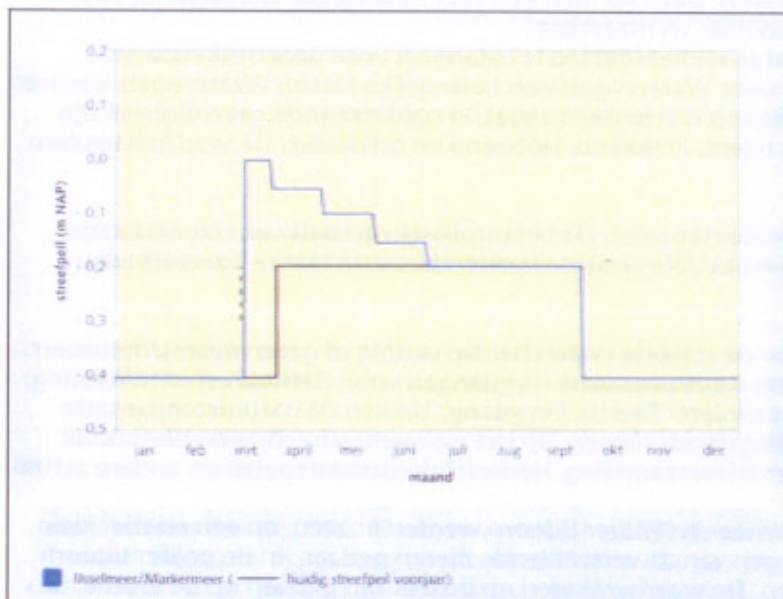
Het IJmeer is een zoet binnenmeer dat met het aangrenzende Markermeer en de randmeren één watersysteem vormt. Het IJmeer onderscheidt zich door de relatieve helderheid met een gemiddeld doorzicht van 60 centimeter. Het overgrote deel van het IJmeer heeft een waterdiepte van 3 meter. Het gebied van de Waterlandse Kust tussen polder IJdoorn en Uitdam staat bij wind tussen zuidwest en oost onder invloed van sterke windgolven. Bij wind uit west tot noord is het gebied uitermate luw gelegen. De waterdiepte bij de Waterlandse Kust is ongeveer 2 meter.

Het streefpeil van het IJsselmeer wordt momenteel tussen september en maart op NAP -0,4 meter gehouden en tussen maart en september op NAP -0,2 meter.

In de toekomst wordt mogelijk een seizoensgebonden peil ingevoerd. Dit peil gaat uit van een laag streefpeil in de winter vanuit het oogpunt van veiligheid, waarna het in het voorjaar mag stijgen tot het hoogste niveau in het groeiseizoen, als natuur en landbouw water nodig hebben. Vervolgens kan het peil in de zomer langzaam uitzakken (niet lager dan het zomerstreefpeil in 2000). Naar verwachting zal dit voor de natuurontwikkeling gunstig zijn.

Het exacte verloop van het streefpeil in de seizoensgebonden situatie zal nog nader worden bestudeerd. Ook na eventuele invoering zullen de effecten worden gemonitord en vindt zonodig bijstelling plaats.

Bij het ontwerp van het object is reeds rekening gehouden met seizoensgebonden peilbeheer.

Figuur 1 Het principe van seizoensgebonden peil (blauw) versus het huidige streefpeil (zwart).

1.2.3 Natuur

Het aquatisch systeem is kenmerkend voor voedselrijke wateren. Het Markermeer is een jong ecosysteem van slechts 23 jaar oud. Een groot verschil met het IJsselmeer is de nagenoeg afwezigheid van blauwalgen. Dit is voor plantengroei gunstig te noemen.

Door diverse beleidsmaatregelen is het watermilieu zodanig verbeterd dat de trofiegraad sterk is teruggelopen. Nadat in de zestiger jaren de waterplanten bijna geheel waren verdwenen, trad halverwege de jaren '80 verbetering op, een gegeven dat deels samenhangt met de fosfaatverlaging.

De basis van de voedselketen wordt gevormd door algen en groenalgen. Deze vormen het voedsel voor zoöplankton, die weer wordt gegeten door spiering en pos. Bovenaan in de voedselketen staan roofvis en watervogels.

Hogere waterplanten (Schedefonteinkruid, Doorgroeit fonteinkruid en kranwiersoorten) worden voornamelijk gegeten door watervogels.

Bij een kartering in 1997 werden langs de Waterlandse Kust (ten noorden van het object Buitenkinsel) weer velden waterplanten met hoge bedekkingen aangetroffen.

In 1999 is door RWS de hele kust van Buiten IJ tot Marken gekarteerd op waterplanten. Ter hoogte van het object Buitenkinsel werden de volgende soorten aangetroffen: draadwier (langs de hele kust in een bedekking van 5%), doorgroeit fonteinkruid (enige kleine veldjes met een dichtheid van 15%).

Voor waterplanten wordt vaak de vergelijking gemaakt met de Gouwzee, waar de waterplantenontwikkeling zich sterk heeft ontwikkeld de laatste jaren. In de Gouwzee komen naast de twee genoemde fonteinkruidsoorten ook Zittende zannichellia, Aarvederkruid, Smalle waterweegbree en vier soorten kranswier, waaronder sterkranswier, voor.

Deskundigen menen dat dit te danken is aan de afname van de nutriëntenlast in het IJmeer en de bezinking van slib. Verwacht wordt dat dit proces in het object Buitenkinsel ook kan plaatsvinden. De ontwikkelingen in het fosfaatgehalte zijn niet zodanig dat nog grote veranderingen worden verwacht. Bij de huidige hoeveelheden zal de populatie planten blijven schommelen onder invloed van wind, werveling en temperatuurverloop in voorjaar en zomer. Dit is een mogelijke verklaring voor de teruggang in 1998 van de waterplanten langs de Waterlandse Kust. Door de diepte van 2 tot 3 meter langs de Waterlandse Kust is het twijfelachtig, maar niet onmogelijk, dat er kranswiervegetaties zullen ontstaan. Zeer helder water kan kranswier op deze diepte mogelijk maken, indien de fonteinkruiden zich sterk ontwikkelen. De slibbelasting vanuit het hele Markermeer blijft een probleem. De deskundigen zijn van mening dat verondieping in sterkere mate kan bijdragen aan het geschikte milieu voor waterplanten.

Het grootste deel van de biomassa van de ongewervelden wordt gevormd door de Driehoeksmossel (*Dreissena polymorpha*). Deze vormen een zeer belangrijke voedselbron voor kuifeend, tafeleend, toppereend, brilduiker en meerkoet.

Het meest zuidwestelijke deel van het IJsselmeergebied is belangrijk voor doortrekkende en overwinterende watervogels. Rust is voor Watervogels een belangrijke factor. Watervogels kennen een verschillend verstoringsbeeld (Reijnen & Henskens 1994). In opklimmende gevoeligheid zijn dat: tafeleend, meerkoet, nonnetje, smient, krakeend, slobbeend en brilduiker. De vluchtafstanden liggen tussen 100 en 400 meter.

In het Markermeer komen circa 27 vissoorten voor. De belangrijkste op basis van biomassa zijn: pos, baars, blankvoorn, snoekbaars en aal. Alle andere soorten komen in kleine hoeveelheden voor.

Het gebied kent harde oevers en door de stabiele waterstanden weinig of geen moeras/rietoevers. Op de oevers van het IJmeer komt een grote populatie ringslangen voor. Behoud en ontwikkeling van deze populatie krijgt vorm in het project "Red de Ringslang" binnen de natuurcompensatie ROM-IJmeer en het Natuurontwikkelingsfonds IJmeer. Op het moment van schrijven bevindt dit project zich nog in de fase van informatieverzameling. Herinrichtingsmaatregelen en andere acties zijn nog niet uitgewerkt.

Op de dijk ter hoogte van het Kinselmeer en Polder IJdoorn werden in 2000, op een relatief klein stuk, in 15 bezoeken 20 waarnemingen van 11 verschillende dieren gedaan. In de polder IJdoorn werden 2 ringslangen waargenomen. De waarnemingen op de dijk zijn gedaan op de locatie, die in het voorontwerp (Sijmons et al 2000) is aangegeven voor de aanleg van het uitzichtpunt. In het definitief ontwerp (Peters et al 2001) is daarom het uitzichtpunt verplaatst.

Landschapsecologische relaties

Het natuurontwikkelingsgebied van de Waterlandse kust ligt op een knooppunt van landschapsecologische relaties.

De ontwikkeling zal een bijdrage leveren aan de verbinding tussen de moerasesystemen van Waterland en de Vechtstreek (o.a. Diemer Vijfhoek en Naardermeer) voor ondermeer de ringslang en de otter. Naar verwachting zorgt het gebied ook voor een versterking van de relaties tussen de buitendijkse natuur met het natuurgebied Waterland-Oost en het Kinselmeer. In groter verband worden de mogelijkheden voor Noord-Zuid verbindingen vergroot (parelsnoer Amsterdam/Den Oever).

De direct aangrenzende polder IJdoorn van Natuurmonumenten zal een meer luwe noordelijke grens krijgen. Hier vanuit zal rietontwikkeling gaan plaatsvinden, die de ecologische zo gewenste overgang water/land versterkt.

1.2.4 Recreatie

Van het hele IJsselmeergebied is het IJmeer het drukst gebruikte, meest in de stedelijk invloedssfeer liggende deel. Het is een kruispunt voor de grote watersport in Nederland. Het verbindt de Randmeren, de Vechtstreek en de grote wateren met elkaar.

Voor recreatie en toerisme zijn vooral de in het zuidoostelijk deel van het IJmeer liggende strand- en recreatieterreinen van betekenis. De oeverzones zijn van belang voor strand-, surf- en andere recreatie. Voor de recreatievaart is vooral het open water van belang als vaargebied voor grotere zeilboten; snelle watersport is uit geluids- en veiligheidsoverwegingen voor andere gebruikers van het IJmeer slechts beperkt toegestaan.

Langs het deelgebied Waterlandse kust lopen een tweetal vaargeulen voor de routes Amsterdam-Lelystad (met name beroepsvaart) en Amsterdam-Marken (met name recreatievaart).

Sportvissen vindt voornamelijk plaats in het Kinselmeer vanaf de Uitdammerdijk en in mindere mate in het IJmeer. De meest aantrekkelijke stekken worden gevormd door een combinatie van een goede visstek en de nabijheid van een parkeerplaats.

Aan de zuidzijde van het Kinselmeer bevinden zich de campingterreinen (vaste standplaatsen met huisjes en caravans) Badhoeve, VRK, de Doordrijvers (tevens watersportvereniging) en het Bosje, aan de Noordzijde de campings Kinselmeerzicht en de Kikker. Het blijft wenselijk dat deze laatste campings verplaatst worden naar een gebied aansluitend op de Badhoeve, hoewel het oorspronkelijke plan hiertoe niet is overgenomen door Amsterdam-Noord.

Hoewel de Doordrijvers gewoonlijk gebruik maken van het Kinselmeer, organiseert deze vereniging een paar maal per jaar een zeilwedstrijd op het IJmeer. Hiertoe beschikken zij over een buitendijkse aanlegsteiger en hebben zij toestemming van het hoogheemraadschap USHN om de bootjes over de dijk te halen.

De polder IJdoorn, in beheer bij de vereniging Natuurmonumenten is geheel afgesloten voor bezoekers en daardoor alleen beleefbaar vanaf de Uitdammerdijk in Durgerdam.

Het aantrekkelijke Durgerdam beschikt over een jachthaven, een openbaar vervoer verbinding met Amsterdam en enkele horeca gelegenheden. Het gebiedsprogramma voor Noord-Hollands Midden (groene long) voorziet in de aanleg van een recreatief knooppunt Durgerdam.

Door Durgerdam en over de Uitdammerdijk lopen onder andere enkele ANWB-fietstochten (Aeën en Dieënroute, Schellingwouderoute en de Fortenroute) en het Zuiderzeepad (LAW 08).

De dijk is erg in trek bij onder meer fietsers, wandelaars, hondenbezitters en skeelers. Langs de dijk zijn een aantal uitzichtpunten geconstrueerd. Ten noorden van het object zal, als onderdeel van het natuurontwikkelingsproject, een nieuw uitzichtpunt worden aangelegd.

Onder aan de dijk loopt een weg voor gemotoriseerd verkeer. Langs deze weg zijn een aantal parkeerhavens aangelegd. De uitzichtpunten zijn met een trap vanaf deze parkeervoorzieningen te bereiken. Aan de oostkant van Durgerdam ligt op enige afstand van de dijk een grotere parkeerplaats voor circa 50 auto's.

Van het gebied zijn diverse recreatiekaarten te verkrijgen, waaronder de Staatsbosbeheerkaart 'Groot Waterland'.

Door de ontwikkeling van IJburg komt Amsterdam nadrukkelijker aan het water te liggen.

Hierdoor kan het IJmeer in de toekomst een grotere rol spelen in de opvang van de Amsterdamse recreatiebehoefte. Er zullen onder andere jachthavens, stranden en een boulevard worden aangelegd. Voor de bewoners van IJburg, maar ook voor anderen, zullen de Diemerzeedijk en de Diemer Vijfhoek een (natuur)recreatieve bestemming krijgen. De jachthavens zullen op het oostelijke deel van het IJmeer gericht zijn. Door deze ontwikkelingen blijft de Waterlandse kust, ondanks een sterke toename van de recreatiedruk in het IJmeer, relatief rustig.

1.2.5 Landschap en cultuurhistorie

Het landschappelijke karakter van het IJmeer wordt gekenmerkt door de grote openheid, de aanwezigheid van waterrecreatie en het voorkomen van grote aantallen overwinterende vogels. De nabijheid van de stad is merkbaar door het uitzicht op de ringweg, de elektriciteitscentrale en de aanwezigheid van hoogspanningsmasten en straks de bebouwing van IJburg.

Het deelgebied de Waterlandse kust wordt gekenmerkt door de kronkelige dijk (de Uitdammerdijk), die vaak als een dunne lijn tussen twee watervlakken beweegt (Kinselmeer en IJmeer). Op grotere schaal vormt de kustlijn kapen en baaien. De uitzichten vanaf de kapen zijn zeer karakteristiek.

Het Kinselmeer is een overblijfsel van dijkdoorbraken uit 1462 en 1825.

De baai waarin de natuurontwikkeling zal plaatsvinden kent een geschiedenis van terugtrekkende occupatie: in de loop van de laatste 5 eeuwen is de dijk steeds verder teruggelegd. De aanleg van de luwtedam kan beschouwd worden als een tegenbeweging ten opzicht van deze ontwikkeling.

Het aangrenzende Waterland is door het rijk aangewezen als Nationaal Landschap en Belvédère-gebied vanwege de hoge cultuurhistorische waarden. Daarnaast heeft de provincie Noord-Holland onlangs besloten dat de Noorder IJ- en Zeedijken, waaronder de Uitdammerdijk, op de provinciale monumentenlijst geplaatst zullen worden. De monumentale status betreft ook het buitendijks gelegen land, waaronder Polder IJdoorn. De monumentale status stelt geen expliciete eisen aan de omgeving, maar harmonie met de dijk, zoals water aan de dijkvoet, is gewenst.

IJdoorn is een beschermd Natuurmonument en sinds 1928 in beheer van de Vereniging Natuurmonumenten. De polder is een van de weinige buitendijkse voorlanden van de Zuiderzee, die zijn overgebleven. Van oorsprong was de polder onderdeel van het oude Waterlandse hoogveengebied dat voor agrarische doeleinden werd ontgonnen. Vermoedelijk heeft zich in de 13^e eeuw een nederzetting op de plaats van IJdoorn bevonden. Met grondboringen zijn de archeologische overblijfselen van middeleeuwse huisplaatsen aangetoond.

Ten zuiden van IJdoorn ligt het Vuurtoreneiland met daarop het uit 1893 daterende baken, waarnaar dit mini-eilandje is genoemd, alsmede een na de tweede wereldoorlog herbouwde lichtwachterswoning.

Op dit eiland zijn ook de uit omstreeks 1890 daterende vestingwerken aanwezig. Deze vestingwerken behoren, evenals het verderop in het IJmeer gelegen Pampus, tot de Stelling van Amsterdam, dat in 1996 is opgenomen op de UNESCO Werelderfgoedlijst.

1.3 *Beleid*

Op verschillende niveaus zijn beleidsnota's met betrekking tot het IJsselmeergebied vastgesteld. Ook zijn er diverse (wettelijke) regelingen van kracht. De voor dit beheersplan meest relevante zaken zijn in deze paragraaf weergegeven. Hierbij wordt onderscheidt gemaakt tussen internationaal en nationaal beleid. Het nationaal beleid is beperkt tot het rijksoverheid beleid (zie voorwoord).

1.3.1 Internationaal

Op de Conventie van Ramsar in 1971 is het **Wetlandsverdrag** gesloten. Dit is een "overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis, in het bijzonder als verblijfplaats van watervogels".

In de overeenkomst staan twee belangrijke bepalingen. In de eerste plaats is er de uiterst belangrijke, algemene verplichting om het verstandig gebruik ("wise use") van alle wetlands te bevorderen. Daarnaast kent het verdrag de verplichting tot behoud van wetlands. Deze verplichting geldt speciaal voor de internationaal belangrijke - en derhalve op de lijst geplaatste of nog te plaatsen - waterrijke gebieden, zoals het IJmeer (zie kader 3).

Voorts is Nederland, als EU-lidstaat, ook krachtens de **Vogelrichtlijn** verplicht belangrijke wetlands te beschermen. De Vogelrichtlijn, die juridisch bindend is, bepaalt namelijk dat alle in het wild levende vogels, hun eieren, hun nesten en hun leefgebieden moeten worden beschermd. Ieder land binnen de EU moet voor zeldzame en kwetsbare soorten speciale beschermingszones (Specially Protected Areas) aanwijzen, die van bijzonder belang zijn voor deze vogels. In deze gebieden moeten maatregelen worden genomen om de kwaliteiten van de natuurlijke leefomgeving te handhaven, te verbeteren of te herstellen.

In het kader van de EU-Vogelrichtlijn heeft de Nederlandse regering op 24 maart 2000 besloten het IJmeer aan te wijzen als speciale beschermingszone (sbz) (zie kader 3). Het huidige gebruik kan binnen de speciale beschermingszone in beginsel worden voortgezet. Onder huidig gebruik wordt verstaan: 'het gebruik dat op dit moment plaatsvindt en/of is gebaseerd op een van overheidswege genomen besluit of verkregen toestemming.

Bovendien kunnen bestaande activiteiten en intensivering van deze activiteiten nu en in de toekomst zonder probleem plaatsvinden, zolang er geen sprake is van significante gevolgen voor de vogelkundige waarden in een gebied.

Naast de Vogelrichtlijn heeft de Europese Commissie de **Habitatrichtlijn** uitgebracht. Deze heeft betrekking op de bescherming van planten en dieren en hun leefgebieden (habitat), die voor de natuur van belang zijn, anders dan alleen voor vogels. Implementatie van deze richtlijn geschiedt in hoofdzaak door middel van toepassing van de Natuurbeschermingswet en straks ook de Flora- en Faunawet, terwijl Nederland ook de implementatie van de Vogelrichtlijn door deze nationale wetten wenst te regelen.

Aanwijzing Speciale beschermingszones (EG-Vogelrichtlijn) en Wetlands (Wetlands-Convention) op grond van artikel 27, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet 1998

kader 3

Op grond van artikel 27 Natuurbeschermingswet 1998 wordt aangewezen als speciale beschermingszone ter uitvoering van artikel 4, eerste en tweede lid, van de Vogelrichtlijn en aangewezen als wetland op grond van artikel 2 van de Wetlands-Convention het gebied **IJmeer**. Deze speciale beschermingszone, tevens wetland, is gelegen in de provincies Noord-Holland en Flevoland en behoort tot de gemeenten Waterland, Amsterdam, Diemen, Muiden en Almere. De oppervlakte van het gebied bedraagt ca. 7.400 ha. De speciale beschermingszone, tevens wetland, IJmeer bestaat uit een uitgestrekt zoetwatermeer. Het IJmeer kwalificeert als speciale beschermingszone vanwege het voorkomen van de Kuifeend, Tafeleend en Nonnetje. Het gebied wordt tevens als wetland aangemerkt vanwege het voorkomen van Kuifeend en Tafeleend.

Uit: Staatscourant 31 maart 2000, nr. 65 / pag. 16

De Nederlandse overheid heeft de verplichting tot instandhouding van de sbz's en deze te vrijwaren van vervuiling en verslechtering van de leefgebieden (habitats). Bij het beheer dient speciaal rekening te worden gehouden met vogels. Zo mogen geen storende factoren optreden voor soorten waarvoor de sbz's zijn aangewezen voor zover deze, gelet op de doelstelling van de vogelrichtlijn, een significant effect zouden kunnen hebben. De overige rechtsgevolgen van de vogelrichtlijn betreffen procedureregels die moeten worden gehanteerd in het geval dat plannen of projecten worden ontwikkeld die mogelijk significante gevolgen hebben voor de sbz's.

Ook de nieuwe **EU-Kaderrichtlijn Water** zal in de komende jaren gaan gelden, waarbij in de lidstaten integraal waterbeheer vorm wordt gegeven door middel van stroomgebiedsaanpak. Het lijkt erop dat het IJsselmeergebied onderdeel van het Rijnstroomgebied zal worden. Binnen een stroomgebied dient een op elkaar afgestemd beleid ontwikkeld te worden voor de verschillende waterwegen en -gebieden (zoals binnenwateren, kustwateren en grondwater) en de van dit water afhankelijke gebieden op het land. Verder dient de kwaliteit van zowel oppervlaktewater als grondwater door daartoe geëigende maatregelen verbeterd te worden, waardoor een goede (of betere) ecologische situatie van het water, de waterbronnen en het omliggende land wordt bereikt. Hierdoor kan deze Kaderrichtlijn Water een grote bijdrage leveren aan de verbetering van de kwaliteit van de natuur, met name in de, op grond van de Habitat- en Vogelrichtlijn aangewezen, beschermingsgebieden voor leefgemeenschappen en vogels.

1.3.2 Rijksbeleid

Leidraad voor het natuurbeleid tot 2010 is '**natuur voor mensen, mensen voor natuur**' (Nota natuur, bos en landschap in de 21e eeuw, ministerie LNV 2000). De nota draagt bij aan een meer samenhangend natuurbeleid en vervangt vier groene nota's (Natuurbeleidsplan, Nota Landschap, Bosbeleidsplan en Strategisch plan van aanpak biodiversiteit). De nota is een bouwsteen voor de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening, het tweede Structuurschema Groene Ruimte en het Vierde Nationaal Milieubeleidsplan. De beleidsuitgangspunten voor het IJsselmeer zijn neergelegd in het programma Nat Natuurlijk. Dit programma gaat in op het natuurbeleid voor watergebieden en waterrijke gebieden die karakteristiek zijn voor Nederland-Deltaland. Bijna al deze gebieden behoren ook tot de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). In dit perspectief staat het - ook op de langere termijn - benutten van de synergie tussen natuur, waterbeheer, veiligheid en duurzaam gebruik centraal. Hoofddoel van het programma is de voor Nederland karakteristieke natte natuur in oppervlakte en kwaliteit te versterken en duurzaam gebruik te waarborgen voor 2020. Het uitgangspunt van het programma is dat de natte natuur de identiteit van Nederland als waterland en deltaland versterkt. De internationale betekenis van de Nederlandse natuur zit vooral in natte systemen. Een versterkte inzet op natte natuur is vanuit Nederland gewenst om een belangrijke bijdrage te leveren aan de (inter)nationale biodiversiteit. Een groot deel van de EHS is nat: het gaat om 6,3 miljoen hectare oppervlaktewater. Veel soorten zijn in hoge mate op deze natte systemen aangewezen.

In het **Structuurschema Groene Ruimte (SGR)** zijn de grote wateren aangewezen als kerngebied binnen de ecologische hoofdstructuur met nevenschikkend de functie waterrecreatiegebied. Het beleid is gericht op het integraal ontwikkelen van de ecologische en de recreatieve kwaliteiten. Bovendien moet in dit gebied de beroepsvisserij mogelijk blijven.

Thans wordt gewerkt aan herziening van het SGR. Voor het IJsselmeergebied zet het kabinet in op behoud en versterking van de kernkwaliteiten van het IJsselmeergebied als geheel. Om daarbij het gebied toe te rusten voor de toekomstige ontwikkelingen (zoals op het vlak van de waterhuishouding en de ruimtedruk) is een Integrale Visie IJsselmeergebied opgesteld. Deze levert het fundament voor een samenhangend en integraal beleid voor dit gebied. Doorwerking vindt plaats in andere nota's, zoals de 'Nota Ruimte en Agenda voor vitaal platteland'.

De kernkwaliteiten van het IJsselmeergebied zijn de vrije horizon (openheid, rust en ruimte), de beschikbaarheid van natuurlijke rijkdommen (waaronder de biotische en de abiotische) en de cultuuraspecten (hedendaags en historisch). Het kabinet zet daarbij in op een aantrekkelijk, multifunctioneel IJsselmeergebied. Concrete projecten worden, voor zover gelegen binnen Vogel- of Habitatrictlijngebieden, getoetst aan de wettelijke beschermingsregimes, die ter uitvoering van de Vogel- en Habitatrictlijn, in de Natuurbeschermingswet 1998 zijn opgenomen.

Met de **vierde Nota Waterhuishouding (NW4)** is gekozen voor een fundamenteel andere aanpak van het waterbeheer, die kansen biedt voor natuur. Pregnante problemen doen zich voor op het punt van wateroverlast, hoogwater en verdroging. Op basis van de EU-Kaderrichtlijn Water zal actief invulling worden gegeven aan de inspanningsverplichting om voor oppervlaktewateren in 2010 een zogenoemde 'goede toestand' van de ecologische kwaliteit te bereiken.

Vergroten van de veerkracht en waterconservering/-buffering vormen in de NW4 een belangrijke leidraad voor het toekomstig waterbeheer. Toepassing van de watersysteembenadering en het principe 'ruimte voor water' bieden kansen voor combinaties met de ontwikkeling van natte natuur, het aanleggen van natte verbindingzones, het terugdringen van de verdroging en het vergroten van de natuurlijkheid van natte ecosystemen. Tot de geschetste zogenaamde robuuste natte verbindingen behoren onder meer de Natte As en de Stelling van Amsterdam.

Ontwikkeling van voor Nederland karakteristieke natte natuur draagt bij aan vergroting van rust en ruimte en mogelijkheden voor recreatief medegebruik dicht bij huis. De Grote Wateren zijn in economisch opzicht van groot belang voor functies als visserij, transport, waterberging en recreatie. In de toekomst worden grotere aanspraken verwacht vanuit onder andere de vraag naar locaties voor windenergie en de winning van delfstoffen.

De bescherming van deze gebieden berust op de status als kerngebied van de EHS, met in acht name van het multifunctionele karakter van het IJsselmeergebied.

In 1994 is de **beleidsnota Oppervlaktedelfstoffenwinning wateren IJsselmeergebied** vastgesteld. Deze nota, kortweg "Zand boven Water" genoemd, is de nadere uitwerking van het Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen voor de wateren van het IJsselmeergebied voor de periode tot het jaar 2000 (met een doorkijk naar circa 2010). Daarbij is, op basis van een integrale belangenafweging, gekozen voor een aantal beleidslijnen:

- Winnen van ophoogzand mag, als er mogelijkheden zijn voor een goede nabestemming, zoals vaargeulverbetering.
- Winnen van beton- en metselzand is toegestaan in de bestaande vaargeulen in het Markermeer en/of IJsselmeer met een opleveringsdiepte van -8 m NAP. 2020 is het

In het project '**Waterhuishouding in het Natte Hart**' (WIN) zijn de gevolgen van klimaatverandering en bodemdaling voor het waterbeheer verkend. Ook zijn mogelijke oplossingen in kaart gebracht.

Het klimaat verandert en de bodem van West-Nederland daalt. Dit heeft invloed op de waterhuishouding van het Natte Hart: IJsselmeer, Markermeer, Randmeren, Amsterdam-Rijnkanaal en Noordzeekanaal.

In de beleidsverkenning staan ideeën voor het toekomstig waterbeheer in het Natte Hart. De ontwikkeling hiervan is tot stand gekomen in een interactief planproces met alle betrokken maatschappelijke organisaties en overheden. Het resultaat bestaat uit een lange termijn-verkenning (voor de periode tot 2100) en een pakket zogenaamde 'geen-spijt-maatregelen' voor de korte termijn (tot 2025). De Eindnota WIN vormt één van de bouwstenen voor een brede discussie over het toekomstig waterbeheer in Nederland (WB21).

2 Beheer

In de planontwikkeling voor de Waterlandse Kust zijn met diverse partijen reeds afspraken gemaakt, die dit beheerplan beïnvloeden. In paragraaf 2.1 wordt hiervan een overzicht gegeven. In paragraaf 2.2 wordt met de definitieve natuurbeheerplanning een praktische invulling gegeven aan de gezamenlijke visie.

2.1 Afspraken en uitgangspunten

2.1.1 Uitgangspunten

Het definitief ontwerp hanteert de volgende uitgangspunten voor de beheerstrategie (Peters et al 2001, pag. 42):

- *Het doel van het project is de ontwikkeling van luw open water en verlandingsnatuur, zoals die van nature voorkomt in het afgesloten zoete zee-armenlandschap. Als referentiebeeld geldt de Gouwzee, waar zich waterplantenvelden ontwikkelingen in een gebied met aangelegde landwaterovergangen.*
- *De verwachte duurzaamheid van de aan te leggen constructie ligt in de orde van grootte van een halve eeuw. Het lokaal bezwijken van de dam heeft geen negatieve invloed op de totale constructie, en zal optreden door de opeenvolgende invloed van stormen. Er moeten afspraken worden gemaakt tussen rijkswaterstaat en staatsbosbeheer over eigendom, inrichting-, beheerplanning en beheerbudget van het totale gebied en over het groot onderhoud van de harde constructies. Er moeten afspraken worden gemaakt over het beheer van het uitzichtpunt.*
- *Het beheer moet de in het gebied werkzame natuurlijke landschapsvormende processen (overstromingsdynamiek, morfologische processen, vegetatie-ontwikkeling) optimaal laten functioneren, inclusief de daarbij optredende successie.*
- *Bij dit procesmatige beheer is het zeker dat er onzekerheden bestaan. Ingrepen zijn pas gewenst nadat gebleken is dat er zich ontwikkelingen voordoen, die het voortbestaan van het totale project bedreigen.*
- *Het beheer wordt gebaseerd op de resultaten van een regelmatige monitoring van de ontwikkelingen in het gebied (zie verderop). Deze resultaten worden door de technische beheerder en de natuurbeheerder gezamenlijk geëvalueerd en omgezet in een werkplanning.*
- *Als uitgangspunt van rijkswaterstaat voor de technische constructie geldt dat er pas zal worden ingegrepen, wanneer dat vanuit natuurbeheeroogpunt noodzakelijk wordt geacht.*

2.1.2 Technische beheer

Het toekomstig beheer van de verondieping is opgebouwd uit twee onderdelen. Het natuurbeheer wordt gevoerd door Staatsbosbeheer. Het technisch beheer van de dam door Rijkswaterstaat (zie ook pagina 5). Bij laatst genoemde beheervorm moet gedacht worden aan het uitvoeren van tussentijds onderhoud, het herstellen van schade na afloop van bijvoorbeeld een zware storm. Rijkswaterstaat wordt bij het beheer betrokken op initiatief van de natuurbeheerder. De uiteindelijke beslissing om al dan niet tot herstel over te gaan blijft overigens bij Rijkswaterstaat. Als richting voor het technisch beheer en de monitoring vermeldt het definitief ontwerp het volgende (Peters et al 2001, pag. 43):

Natuurlijke processen hebben de voorrang

De luwtedam wordt aangelegd op een hoogte van maximaal NAP +0,30 meter, zodat periodieke overstroming en golfoverslag optreden. Dit mag achter de constructie leiden tot het ontstaan van erosiekuilen die een diepte van 0,70 tot maximaal 1,50 meter beneden maaiveld hebben. De stenen constructie is zodanig ontworpen, dat er tot op bepaalde schaal vervormingen kunnen optreden en er onder invloed van lokale verschillen in zetting en klink spontaan depressies ontstaan waar water doorheen kan stromen. Op één plek wordt een verlaging van 10 meter breedte en 0,60 meter diepte ingebouwd, die tot kruinhoogte wordt opgevuld met lichter materiaal en aan de onderzijde met zwaar materiaal is afgewerkt. Deze lokale bezwijking wordt als onderdeel van de aanleg gezien en zal door stormen worden opengewerkt. (...) Dit betekent niet dat iedere vervorming weer wordt rechtgetrokken, maar dat de vinger aan de pols gehouden wordt. Rijkswaterstaat zal als technisch beheerder pas onderhoud of herstel aan de constructie verrichten, als dat door de natuurbeheerder noodzakelijk wordt geacht.

Op termijn zal de luwtedam begroeid raken met bomen. Dit wordt technisch gesproken toegelaten, er van uit gaande dat bomen de hydraulische ruwheid van de oeverwal vergroten en daarmee bijdragen aan de veerkracht. Dat daarbij onder invloed van het geweld soms bomen neerstrijken, hoort bij de aard van de plek en wordt niet tegengegaan. Dat er bomen in het water terecht kunnen komen wordt eveneens geaccepteerd. Het ecosysteem van het meer bevat immers van nature een aanzienlijke hoeveelheid afgeslagen, drijvend of ondergedoken organisch materiaal (veek, veenbrokken, bomen en kleine eilanden). In het beheerplan, op te stellen door Staatsbosbeheer, zal uitgewerkt moeten worden op welke momenten en met welke middelen het technische beheer kan worden uitgevoerd.

Monitoring

In de beginperiode zal in elk geval door of in opdracht van Rijkswaterstaat regelmatig de hoogteligging worden gekarteerd, om te volgen hoe de zetting en klink verlopen. Ook wordt de staat van de stenen constructie opgenomen. In uitzonderlijke situaties, zoals zware storm of ijsgang, kan tussentijds nog een opname plaats vinden. Zodra blijkt dat de situatie nauwelijks veranderingen meer ondergaat, wordt de frequentie van de monitoring terugschroefd naar bijvoorbeeld eens per vijf jaar, samenvallend met het herzien van een beheerplan. Ook hierbij kunnen na uitzonderlijke omstandigheden tussentijdse opnames worden gemaakt.

2.1.3 Natuurbeheer

Ook ten aanzien van het natuurbeheer van het Object geeft het definitief ontwerp veel houvast. Hieronder worden de afspraken wat betreft de optredende natuurlijke processen, de toegankelijkheid en de monitoring vermeld (Peters et al 2001, pag. 44 e.v.):

Natuurlijke processen krijgen de ruimte

In de uitgangspunten zijn de werkzame natuurlijke dynamiek en de successie voorop gesteld. Dit houdt in dat er niet wordt beheerd op het voorkomen van soorten, maar juist op de opeenvolging van vestiging en verdwijning van soorten, die gebaseerd is op de autonome veranderingen die er in het milieu optreden. Dit betekent dat waar de oeverwal in de eerste jaren na aanleg uitermate geschikt is voor allerlei soorten van pioniermilieus (kokmeeuwen, zwartkopmeeuwen, visdieffjes, rugstreppadden etc), deze soorten na verloop van tijd verkassen naar elders, omdat er steeds meer begroeiing ontstaat. Deze ontwikkeling wordt in beginsel niet tegengehouden, ook al leidt het tot veranderingen van soorten of aantallen.

De uitgangspunten leiden ook tot het principe dat er geen mechanisch vegetatiebeheer plaatsvindt. De autonome vestiging, ontwikkeling en afbraak van de begroeiing staat voorop. Mochten zich daarin planteneters vestigen, dan is dat deel van de autonome vestiging en wordt niet tegengegaan (ganzen, zwanen, eenden, muizen, ratten, konijnen, bevers). Of de oeverwal geschikt is voor begrazing kan alleen worden gezien in samenhang met het beheer in de aangrenzende gebieden. De oeverwal zelf is te klein om grote planteneters langere tijd te herbergen. De beheerder zal zijn verplichtingen t.a.v. de bestrijding van verspreiding van botulisme moeten kunnen nakomen. De slechte bereikbaarheid van de ondiepe begroeide delen van het gebied kan een belemmering zijn om dode watervogels te ruimen. Dit moet worden ingecalculeerd.

Raakvlakken met andere beheerafspraken IJmeer-Markermeer

- Het Aalscholverbeleid van het ministerie van LNV legt verplichtingen op t.a.v. het laten ontstaan van geschikte broedkolonies voor aalscholvers. Vooral nog wordt door de toekomstige beheerder voorgesteld een bezetting van maximaal 25% bosbedekking als bovengrens aan te houden¹. Aangetekend wordt dat als uitgangspunt voor dit project geldt dat natuurlijke processen zo veel mogelijk de ruimte moeten krijgen.
- Afspraken t.a.v. beroeps- en recreatieve visserij. Als uitgangspunt geldt dat het natuurontwikkelingsproject zich ongestoord moet kunnen ontwikkelen en dat de toename van soorten zich autonoom moet kunnen verspreiden over andere delen van het IJmeer en Markermeer. Dit betekent dat er in beginsel niet commercieel kan worden gevestigd in en in de

¹ De Directie Noord West van LNV heeft op basis van het ontwerp de indruk gekregen, dat in de toekomst in het hele plangebied 25% boomgroei toegestaan is. Ze vinden dit ontoelaatbaar vanwege de cultuurhistorische en landschappelijke waarden, maar vooral door de wettelijke status die het gebied heeft als habitatrichtlijn gebied. Voor de directie is boomgroei op de kade op geen enkele wijze aanvaardbaar. Staatsbosbeheer heeft in dit overleg aangegeven dat het percentage van 25% alleen betrekking heeft op de aan te leggen kade; het achterliggende deel blijft immers water(vegetatie). Het percentage van 25% voor de kade is opgenomen om te voorkomen dat het beheer gericht zal moeten zijn op het stelselmatig verwijderen van elke struik en boom die opslaat (besprekingsverslag 9 oktober 2001).

directe omtrek van het project. Binnen de kaders van IJburg is afgesproken dat er in het projectgebied wel sportvisserij kan plaatsvinden. Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat zullen de werkgrenzen van het project op dit onderwerp gedetailleerd moeten aangeven. Als richting wordt aangegeven het gebied vanaf het Vuurtoreneiland tot aan de noordrand van het Kinselmeer en een strook van 500 meter loodrecht vanuit de oeverwal in de richting van het diepe water.

- Het project moet zo zijn ingericht dat het wijzigingen in het peilbeheer, zoals die zijn voorgesteld in het eindadvies over Waterhuishouding in het Natte Hart (zie 1.2.2), kan verdragen/opvangen. Het huidige, daadwerkelijk peilbeheer is ongunstig voor met name de waterplanten- en waterrietontwikkeling van natuurlijke meeroevers. Wijzigingen die leiden tot een grotere, met de neerslag en verdamping samenhangende peilvariatie, zijn gunstig voor het gebied. Op basis van het geen spijt-stappenplan in de genoemde eindnota wordt in 2001 gestart met de verkenning van een seizoensgebonden peilbeheer in het IJsselmeergebied, en dit zou in 2010 moeten worden ingevoerd. Het betreft een hoge voorjaarsstand (NAP-niveau in april) die mag uitzakken in de zomer (NAP -0,40 meter) en daarmee een sterkere relatie vertoont met de rivierafvoer.
- Mocht het winterpeil op langere termijn worden verhoogd (scenario Meegroeien met de zee, planning omstreeks 2050 of eerder als klimaatverandering dat afdwingt), dan dienen de gevolgen daarvan voor het natuurontwikkelingsproject Waterlandse kust te worden geëvalueerd. Dit heeft invloed op de overstromingsfrequentie en daarmee op de ontwikkeling van natuurwaarden in het verondiepte gedeelte.
- Het natuurontwikkelingsproject zal de golfoploop op de dijk verminderen en daarmee een positief effect hebben op de sterkte van de waterkering. Wat belangrijk kan zijn is of de aanleg zal leiden tot een verzamelplaats voor drijfvuil, hout en organisch materiaal en of dit het dijklichaam zal raken. Indien dit het geval is, moeten er afspraken komen over de kosten van afvoer van dergelijk materiaal.

Toegankelijkheid

In het Voorlopige Ontwerp is uitgegaan van de ontwikkeling van een luwe zone, die fysiek zeer beperkt toegankelijk is voor het publiek. Er wordt door de toekomstige beheerder geen bezwaar gemaakt tegen gedeeltelijke toegankelijkheid van de oeverwal vanaf de Uitdammerdijk. Vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn voor het IJmeer is vastgesteld dat het beheer zich dient te richten op de rust- en foerageerfunctie voor trekvogels in het winterhalfjaar. De ontoegankelijkheid van deze zone kan door middel van spontane plantengroei (ondoordringbare ruigte) en door middel van de aanleg van een afsluitende ondiepte ergens op de oeverwal te bewerkstelligen. Staatsbosbeheer is in de toekomst verantwoordelijk voor de planning en uitvoering van beheermaatregelen volgens de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Wat de beheerder zal moeten verzorgen is het frequent toezicht. Daarvoor is varend materieel onontbeerlijk. Ook is het schoonhouden van het gebied van menselijk afval (plastic, glas, etc) en het tegengaan van verspreiding van botulisme noodzakelijk.

Monitoring

Als de ontwikkelingen in de eerste jaren na aanleg regelmatig worden vastgelegd, kan dit van pas komen bij het bepalen van de noodzaak tot extra ophogingen of extra herstel van de luwtedam. Deze gegevens zijn echter ook belangrijk voor de evaluatie/rapportages over de EG Vogel- en Habitatrichtlijn en een evaluatie van het natuurbeheer. Ook geldt daarbij dat de effecten van het natuurontwikkelingsproject op IJdoorn wordt bekeken. Het gaat daarbij om wintertellingen van trekvogels en overwinteraars, broedvogels, flora en vegetatie en een aantal diergroepen zoals amfibieën, reptielen, kleine zoogdieren, vissen en macro-evertebraten.

De Aalscholverrichtlijn

Kader 4

Aanleiding

De aalscholverpopulatie is de afgelopen jaren zowel nationaal als internationaal sterk toegenomen en heeft een grotere verspreiding gekregen. Daarmee is ook het aantal klachten over schade aan visserij door visconsumptie van aalscholvers toegenomen.

In juni 1994 heeft de 4e Conferentie van Partijen bij de Bonn Conventie een aanbeveling aangenomen over de bescherming en het beheer van aalscholvers. Nederland en Denemarken hebben vervolgens het initiatief genomen om een internationaal beheersplan voor deze soort tot stand te brengen. Het doel van zo'n plan is de spanning tussen de visserij- en natuurbelangen (aalscholvers) te beperken. Hierbij dient de gunstige beschermingsstatus van de aalscholver gehandhaafd te blijven.

Het Internationaal Beheersplan

Het plan beschrijft onder andere beheeropties en een procedure voor een in te stellen adviescommissie van deskundigen. De taak van deze commissie is de betrokken landen te adviseren over maatregelen die schade aan de visserij kunnen voorkomen. Verder kan de commissie rapporteren over de effecten van de genomen maatregelen.

De problemen die aalscholvers veroorzaken betreffen enerzijds predatie van vissen uit kweekbassins en visnetten en anderzijds concurrentie voor de visserij door predatie op de vrijlevende vispopulaties. Eerstbedoelde schade is tot op zekere hoogte te beperken door het aanbrengen van afschermdende netten en door afschot ter plaatse. Laatst bedoelde schade is met name in Nederland in het IJsselmeer aan de orde. Die schade is slechts te beperken door een aanzienlijke reductie van de stand. Het beheersplan beschrijft daartoe een aantal mogelijkheden, waaronder het vernietigen van broedsels en het afschieten van vogels. Voor een duurzaam resultaat is het nodig dat betreffende ingrepen jaarlijks opnieuw plaatsvinden. Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is reeds sinds december 1997 akkoord gegaan met de inhoud van het plan.

Aanpak van het aalscholverprobleem: internationaal

Uit de internationale verkenning is duidelijk geworden dat enig positief effect voor de visserij in Nederland slechts kan worden bereikt bij een aanzienlijke reductie van de Europese populatie. Bij een uitsluitend nationale aanpak zijn slechts beperkte effecten te verwachten omdat het een migrerende vogelsoort betreft. Om die reden wordt een internationaal gecoördineerd aanpak voorgestaan. In het wetgevingsoverleg van 24 november jl. heeft de vorige Minister van LNV al meegedeeld dat het internationale draagvlak voor substantiële ingrepen in de populatie gering is. Geen van de landen heeft zich bereid verklaard de internationale coördinatie van de in het plan genoemde maatregelen (beheeropties) op zich te nemen. Verder wil ook geen van de landen het initiatief nemen om de in het plan voorgestelde adviescommissie van deskundigen in te stellen. Deze terughoudendheid moet mede worden gezien in het licht van twijfel bij natuurbeschermingsorganisaties over de omvang van het probleem.

Aanpak van het aalscholverprobleem: nationaal

Nu op internationaal niveau (vooralsnog) geen draagvlak lijkt te bestaan voor het beperken van de aalscholverstand, zijn de mogelijkheden om in Nederland effectieve maatregelen te nemen beperkt. Tijdens de behandeling van de Visserijbegroting 1998 heeft de toenmalige Minister van LNV de Kamer medegedeeld dat beheersing van de aalscholverpopulatie op dit moment met name gericht zal zijn op het voorkomen van nieuwe broedkolonies van aalscholvers in bestaande en nieuw te ontwikkelen natuurgebieden. In dit verband is de terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties rond het IJsselmeer verzocht het Ministerie van LNV op de hoogte te stellen van ontwikkelingen in deze. In overleg met deze organisaties zal dan worden bepaald welke maatregelen in voorkomende gevallen worden genomen.

2.1.4 Locatie en vormgeving van het uitzichtspunt.

Ten aanzien van de locatie en vormgeving van het uitzichtpunt stelt het definitief ontwerp het volgende (Peters et al 2001, pag. 16):

Aan de aanwezigheid van een locatie langs de Uitdammerdijk, vanwaar passerende recreanten de oeverwal kunnen overzien wordt veel waarde gehecht. In het voorontwerp is dan ook een voorstel tot inrichting van een uitzichtpunt gemaakt. In de reacties daarop bleek de situering samen te vallen met een ringslangpopulatie zodat in het definitief ontwerp nieuwe locaties zijn onderzocht. Allereerst zijn de bestaande reeds aanwezige recreatiestroken geïnventariseerd. Vervolgens is toch de keuze gemaakt een nieuw buitendijks gelegen stukje land te maken langs de Uitdammerdijk.

Om te voorzien in een rustpunt voor de vele fietsers over de kruin van de Uitdammerdijk is in het voorontwerp voorgesteld om aan de buitenzijde van de dijk een stukje land aan te plampen, waar men even in het gras kan gaan zitten uitrusten en vanwaar uit men het nieuwe ondiepe watergebied kan overzien en de ecologische ontwikkeling en processen kan gadeslaan. Uit overleg met de dijkbeheerder is gebleken dat er in principe geen bezwaar is tegen een dergelijk buitendijks landje, mits de huidige steenbekleding van het buitentalud van de dijk daardoor niet wordt aangetast. Tijdens het ontwerp zijn twee mogelijke andere locaties overwogen.

- *In het voorontwerp is de markante buitenbocht in de dijk (het bastion) genoemd als geschikte plek voor een voorland, omdat dit vooruitgeschoven punt een vanzelfsprekend uitzicht biedt. Deze locatie is echter komen te vervallen toen bleek dat zich in deze buitenbocht de belangrijkste en wellicht enige overwinteringplek voor de ringslangpopulatie van de noordzijde van het IJmeer bevindt.*
- *Het bestaande voorland in de nabijheid van de polder IJdoorn is overwogen als locatie. In het terrein blijkt alleen een voorland van een 10 à 15 meter breed grasland aanwezig te zijn achter de polder IJdoorn. Deze plek wordt nu ook al door recreanten gebruikt maar heeft voor onze opzet als nadeel dat men hier geen uitzicht op het water heeft. Ten oosten van IJdoorn loopt er over een lengte van ongeveer 150 meter nog een smalle rietkraag langs de teen van de dijk door. Maat en inrichting voldoen niet aan het gewenste gebruik als recreatieve rustplek. Bovendien zit men hier in de oksel van de dijk achter het "bastion" en zijn dam en verondieping niet goed te zien. Op basis van deze overwegingen is deze locatie afgefallen.*

In overleg met de beheerder van de Uitdammerdijk en de ringslangadviseur van de Universiteit van Amsterdam is een aantal nadere randvoorwaarden opgesteld waar dit uitzichtpunt aan moet voldoen. Alleen ter plaatse van het "bastion" in de dijk zijn tot nu toe overwinterende ringslangen aangetroffen. Dat betekent dat er op andere plekken langs de dijk geen verstoring zal optreden, wanneer daar een buitendijks voorland wordt gemaakt. Vanuit de dijkbeheerder is het een randvoorwaarde dat het buitendijks land de steenbekleding van de dijk niet aantast. Er mag geen afrit naar het voorland worden gemaakt. De toegang kan bijvoorbeeld geschieden door een bovenop de bekleding aangebrachte trap.*

Vanuit deze randvoorwaarden is gekozen voor het maken van een klein voorland aan de teen van de dijk, op het punt waar de grens ligt tussen het luwe water achter de dam en het ruwe water van het IJmeer. Beiden kunnen vanaf dit voorland worden ervaren. Bovendien ontstaat zicht op het boven water gelegen deel van de luwtedam zelf. Het voorland is een logische plek voor het afmeren van het bootje van de beheerder, omdat de oversteek naar de dam vanaf dit punt het kleinste is. Omdat hier, vlak bij de "kaap" van het Kinselmeer, een kleine bocht ligt in het beloop van de dijk, kan het voorland zich goed in deze bocht voegen. Als referentie voor het beeld en het gebruik van een dergelijke plek kan het voorland bij het Blauwe Hoofd, ten westen van Durgerdam, dienen. Overigens wordt er voor gepleit om het voorland niet in te richten met recreatieve voorzieningen zoals banken. In zijn locatie en vormgeving is het een plek die zo vanzelfsprekend en natuurlijk mogelijk moet ogen. Het uitzichtpunt wordt opgebouwd uit een kern van zand met aan de bovenzijde een afdeklaag van bovengrond. Na aanleg van het grondlichaam worden de taluds voorzien van een kraagstuk met steenbestorting. Dit voorkomt schade door verweking en afslag als gevolg van de dagelijks aanwezige golfwerking op deze taluds. Het grondlichaam wordt direct tegen de Uitdammerdijk aangelegd, er worden geen werkzaamheden verricht aan het dijklichaam. Het oppervlakte van het aan te leggen plateau bedraagt ongeveer 1.000 m² en komt op verschillende niveaus te liggen.

* Op het moment van opstelling van dit plan is nog geen toestemming verleend voor het aanleggen van een trap. Naar een oplossing wordt nog gezocht.

2.2 Beheerplanning

Deze paragraaf behandelt het voorgenomen natuur- en recreatiebeheer voor de planperiode van tien jaar. De planperiode vangt aan op het moment van beheeroverdracht. Achtereenvolgens worden van een hoog naar een laag abstractieniveau de doelen, de gewenste terreincondities en de bijbehorende maatregelen behandeld. Vervolgens wordt de inventarisatie en monitoring apart behandeld.

2.2.1 Doelkeuze

De doelen ten aanzien van natuurontwikkeling zijn afdoende beschreven in de planvorming van de Waterlandse Kust; open luw beschut water, waarin de natuur zich spontaan kan ontwikkelen zodat waterplanten en oeverzones tot ontwikkeling komen, is samen met de morfologische processen van golfoverslag, afslag en sedimentatie het hoofddoel van het gebied (zie 2.1.1). Hieruit volgt dat de hoofdfuncties van het gebied Natuur en Landschap zijn. De recreatiefunctie is ondergeschikt, maar wordt gestimuleerd voor zover geen strijdigheid met de twee hoofdfuncties ontstaat.

De functiedoelen van het gebied worden hieronder beschreven in de termen die Staatsbosbeheer hanteert binnen het bedrijfsturingssysteem. Hierin worden per deelgebied (sub)doeltypen onderscheiden. Ter toelichting op deze systematiek is een vereenvoudigde beschrijving van de bedrijfssturing in bijlage 3 opgenomen. De functie landschap kent geen eigen doelsystematiek, maar is geïntegreerd in de natuurdoelen.

Natuur

Voor de toedeling van natuurdoeltypen is het gebied verdeeld in water en land (luwtedam). Voor het water, inclusief de verondieping, wordt de gewenste ontwikkeling in de richting van de "Gouwzeeconfiguratie" omgezet naar "doeltype 11 Open water met functie natuur". Binnen dit doeltype zal gestreefd worden naar "Watergemeenschappen in laagveen en kleigebieden" (subdoeltype 11.1).

In dit subdoeltype dienen na tien jaar de vegetatietypen, inclusief open water, voor 60% te voldoen aan een of meerdere van de volgende typen: Verbond van Gesteelde zannichellia, Waterlelie-verbond, Kikkerbeet-verbond, Verbond der kleine fonteinkruiden, Rompgemeenschappen van de fonteinkruidklasse, Rompgemeenschappen van de Rietklasse, Lidsteng-associatie, Associatie van Waterpeper & Blauwe waterereprijs, Rompgemeenschappen van het Riet-verbond, Riet-associatie, Rompgemeenschappen van het Verbond der Grote zeggen, Associatie van Waterscheerling & Hoge cyperzegge, Associatie van Kleine egelskop en Pijlkruid & Slijkgroen-associatie.

Als globale indicatie voor de kwaliteit van broedvogelgemeenschappen van watervegetaties en oevers zijn de Dodaarsgroep (o.a. dodaars en zwarte stern) en de Slobeendgroep (o.a. tafeleend en krooneend) in het bedrijfsturingssysteem geselecteerd.

De monitoring en evaluatie zal worden afgestemd op deze soorten. Doordat ontwikkelingen ten aanzien van de broedvogels nauwelijks zijn in te schatten wordt in dit beheerplan geen broedvogelstelling opgenomen.

Op de kranwier- en fonteinkruidenvelden foerageren vanaf half juli tot half oktober krooneend, tafeleend en meerkoet en gedurende de winter: tafeleend, kuifeend, brilduiker en meerkoet.

Voor de luwtedam kan binnen het Staatsbosbeheersysteem geen passender natuursubdoeltype worden aangewezen dan "Dijken" (20.3). Binnen de Staatsbosbeheer bedrijfssturing worden geen vegetatiedoelcomponenten en standaard broedvogelgroepen aangegeven. Op basis van de geschetste aanleg en ontwikkeling van de luwtedam worden vegetaties, die gerekend kunnen worden tot rietruigten en graslanden, verwacht.

De ruimtelijke allocatie van de natuursubdoeltypen is weergegeven in bijlage 4.

Recreatie

Voor de recreatie wordt het gehele object "doeltype 2.1 Beleefbaar" gealloceerd. In dit type is het gebruik beperkt tot de randen. Dit houdt in dat het gebied, inclusief het landoppervlak van de luwtedam, zal worden afgesloten voor watersport, scheepvaart en overige bezoekers.

Achterliggende motieven voor het volledig afsluiten van het object zijn de ongewenste verstoring

van broedvogels in het voorjaar en foeragerende en overwinterende vogels in het zomer-, herfst en winterseizoen.

Verder speelt de afweging tussen het creëren van duidelijkheid naar potentiële bezoekers en het nastreven van openstelling mee. Hierbij is gekozen voor volledige afsluiting jaarrond ten behoeve van een heldere en eenvoudige communicatie.

2.2.2 Uitwerking naar terreincondities en maatregelen

Natuur

Het object zal een beheer krijgen waarbij de morfologische en natuurlijke processen zoveel mogelijk hun gang kunnen gaan. Beheersmaatregelen zullen gericht zijn op het voorkomen van te sterke boomontwikkeling op de kade en het handhaven van de rust, alsmede het uitvoeren van monitoring en evaluatie van de natuur en landschappelijke waarden.

Natuurtechnische maatregelen

Rijkswaterstaat dienstkring IJsselmeer/Markermeer is verantwoordelijk voor het groot onderhoud. In het ontwerp van de dam is ervan uitgegaan dat lokaal bezwijken van de dam tot verhoging van de morfologische waarden leidt. Daarom is een strook van 10 meter breed lager en lichter ontworpen. Indien een doorbraak plaatsvindt en de sedimentatieprocessen, die daarop volgen in de achter de dam gelegen verondiepingen, leiden tot een verandering, waarbij naar het oordeel van Staatsbosbeheer Noord-Holland en Rijkswaterstaat dienstkring IJsselmeer/Markermeer de uitgangspunten van het natuurontwikkelingsproject niet in gevaar komen, zal niet tot ingrijpen worden overgegaan. Is dit wel het geval dan zal Staatsbosbeheer bij Rijkswaterstaat aandringen op technisch ingrijpen.

In de planvormingsfase is de werkgroep Waterlandse kust ervan uitgegaan dat verdieping van de vaargeul Amsterdam-Lemmer geen invloed zal hebben op de duurzaamheid van het project.

Afval

Rijkswaterstaat dienstkring IJsselmeer/Markermeer zal verantwoordelijk blijven voor het vuilruimen aan de buitenkant van de dam (drijfvuil). Het overig vuil zal in principe door Staatsbosbeheer worden verwijderd.

Indien het gaat om moedwillig storten van vuil of aanspoelen van chemisch afval op de kade, de verondieping, de waterlijn van het uitzichtpunt en het (binnen)water van het natuurontwikkelingsgebied zal de dienstkring IJsselmeer/Markermeer van Rijkswaterstaat dit vuil ruimen. Staatsbosbeheer zal Rijkswaterstaat direct in kennis stellen indien dergelijk afval wordt aangetroffen. Met het hoogheemraadschap van Uitwaterende Sluizen van Hollands Noorderkwartier moeten afspraken gemaakt worden omtrent het ruimen van vuil langs de Waterlandse Zeedijk.

Omgang met aalscholverrichtlijn in relatie tot boomgroei op de dam

In het definitief ontwerp (zie ook 2.1.3) is voor de dam een bovengrens van 25% aangenomen voor de bezetting met bomen. Dit is enerzijds gedaan om de visueel-landschappelijke waarden van het gebied geen geweld aan te doen, anderzijds vanuit een praktische beheersoogpunt waarbij niet elke boom direct omgezaagd moet worden. Vanuit damconstructieve overwegingen is het niet nodig om bomen weg te halen. Vanuit de aalscholverrichtlijn (zie kader 3) is het beleid om geen nieuwe broedplaatsen te laten ontstaan. Boomgroei zal pas na zetting van de dam gaan optreden. Binnen de looptijd van dit beheersplan zullen er geen bomen tot ontwikkeling komen die als broedplaats voor aalscholvers kunnen fungeren. De maximale boom- en struikbezetting van 25%, waarbij een ruime spreiding over de dam wordt aangehouden, zal richting geven aan het boombeheer op de dam. Dit betekent dat als er sprake is van dichte boomopslag deze zal worden verwijderd, ongeacht het totale maximale bedekkingspercentage van 25%.

Botulismebestrijding

De verplichtingen ten aanzien van het ruimen van botulisme slachtoffers zullen worden uitgevoerd.

Soortbeheer

Er zal geen soortgericht beheer worden uitgevoerd met uitzondering van maatregelen die de ringslangpopulatie ter plekke kan versterken. Staatsbosbeheer zal initiatieven nemen om de monitoring van ringslangen op de dam te laten uitvoeren en mogelijkheden/wenselijkheid voor de aanleg van broeihopen op de dam te onderzoeken.

Visserij

Ten tijde van de opstelling van het definitief ontwerp van het object bestond nog geen duidelijkheid over de beroepsvisserij. Het plan ging ervan uit dat commerciële visserij in en in de directe omgeving van het project onverenigbaar was met de autonome ontwikkeling van het natuurontwikkelingsproject (zie 2.1.3).

Inmiddels is het ministerie van LNV, Directie Visserij, sector Visstand en Visrechtbeheer, met de beroepsvisser overeengekomen, dat hij zijn activiteiten gedurende de aanlegfase verplaatst. Na de zetting van het gebied heeft de visser toestemming om met 5 fuikenplaatsen aan de oostzijde van de oeverwal terug te keren (Brief Directeur Visserij, 17 januari 2002).

Voor een goede migratie tussen het luwe water achter de oeverwal en het open water van het IJmeer is het noodzakelijk dat de openingen aan de beide uiteinden van de oeverwal in een straal van 100 meter gevrijwaard blijven van commerciële visserij. Aangezien dit niet is opgenomen in de overeenkomst zullen hiervoor aanvullende afspraken moeten worden gemaakt.

Overige aandachtspunten

Bij het beheer van natuurontwikkelingsgebieden kiest Staatsbosbeheer voor het niet verhuren van de jacht. Of er momenteel verhuur door de Dienst der Domeinen plaatsvindt is onduidelijk.

Recreatie

Toegankelijkheid

Toegang vanaf het water wordt afgesloten middels bebording en een ballenlijn. Zoals vermeld zal ook de luwtedam worden afgesloten voor publiek (zie 2.2.1). In eerder overleg heeft Staatsbosbeheer geen bezwaar tegen gedeeltelijke toegankelijkheid van de luwtedam vanaf de Uitdammerdijk (zie 2.1.3). In het definitief ontwerp (Peters et al. 2001) is de optie van een verbinding tussen de luwtedam en de Uitdammerdijk echter niet opgenomen. Ook de wens voor een helder afsluitingsbeleid maakt dat in het voorliggende plan gekozen is voor totale afsluiting. De aanleg van recreatievaartuigen aan de IJmeerkant van de luwtedam kan afbreuk doen aan dit beleid. In een 'afsluitende ondiepte ergens op de oeverwal' (zie voorontwerp, Sijmons et al. 2000) voorziet het definitief ontwerp echter niet. Hierdoor vormt toekomstige begroeiing van de luwtedam de enige hindernis voor waterrecreanten. Ter aanvulling zal ook langs de luwtewal bebording worden geplaatst.

Om de regelgeving te handhaven zal geregeld worden gesurveilleerd. Voorlopig wordt uitgegaan van circa 100 uur per jaar, deels samenhangend met andere werkzaamheden als afval en botulisme bestrijding. Surveillance zal in eerste instantie plaatsvinden vanaf de Uitdammerdijk en mogelijk periodiek vanaf het water met de boot uit het naastgelegen district Gooi- en Kennemerland of een lichte boot. Op basis van optredende ontwikkelingen en opgedane ervaring kan de surveillance inspanning gedurende de planperiode worden aangepast.

De watersportvereniging 'De Doordrijvers' aan het Kinselmeer hebben in het verleden gewoonterecht opgebouwd door jaarlijks enkele wedstrijden te organiseren in het buitenwater. Hiervoor wordt de houten aanlegsteiger ter hoogte van het botenhuis gebruikt.

Staatsbosbeheer zal de Doordrijvers een ontheffingscontract aanbieden waarin bepalingen zijn opgenomen aangaande de periode, het maximum aantal te organiseren wedstrijden en deelnemers per wedstrijd. Het zal hierbij gaan om een doorvaartontheffing voor de kortste route tussen de steiger en het open water van het IJmeer. Vergunning om (een deel van) de wedstrijd binnen de objectgrenzen te houden zal niet worden afgegeven.

De voorwaarden voor afvaart ten behoeve van wedstrijden zullen uitgaan van handhaving van rust voor vogels. Indien de ontwikkeling van waterplanten zodanig sterk zal zijn dat afvaart schade kan doen aan de onderwaterplantenvegetatie zal de overeenkomst worden beëindigd.

Beleefbaarheid

Om de beleefbaarheid vanaf de randen van het object te vergroten voorziet het definitief ontwerp (Peters et al. 2001) reeds in de aanleg van een uitkijkpunt in de vorm van een klein voorland aan de teen van de dijk, op het punt waar de grens ligt tussen het luwe water achter de dam en het ruwe water van het IJmeer. Vanaf dit punt kunnen zowel het IJmeer, als de dam en de achterliggende luwte bezichtigd worden. Het ontwerp noemt een boven op de bekleding aangebrachte trap als mogelijke toegang tot het voorland.

In het definitief ontwerp wordt de wens geuit om het uitzichtpunt een zo natuurlijk mogelijk ogend geheel, zonder voorzieningen, te geven. Als referentie wordt het Blauwe Hoofd, ten westen van Durgerdam, genoemd. Vanuit het oogpunt van publieksvoorlichting, beleving en herkenbaarheid en daarmee gebruik van de recreatieve voorziening, is een minimale inrichting met een informatiebord van het lessenaarmodel en een bank echter gewenst.

Op het moment van schrijven wordt nog overleg gevoerd over een gezamenlijk informatiebord door de betrokken partijen.

De aankleding zal landschappelijk ingepast moeten worden, opdat het wegvalt tegen het achterliggende silhouet van de monumentale dijk.

Na aanleg van het uitzichtpunt zal Staatsbosbeheer het onderhoud van het uitzichtpunt en de geplaatste voorzieningen uitvoeren.

Binnen de reguliere excursies, die Staatsbosbeheer organiseert in het nabijgelegen object Waterland-Oost, zal aandacht worden gegeven aan het object 'Buitenkinsel'. Op aanvraag kunnen specifieke excursies worden georganiseerd. De aanvragen worden door Staatsbosbeheer beoordeeld op onder meer voldoende belangstelling en middelen.

Medegebruik

Sportvisserij vanaf de Waterlandse Zeedijk komt incidenteel voor en is niet bezwaarlijk voor het gebied.

2.2.3 Monitoring en evaluatie

Natuur

De inventarisatie voor natuur bestaat standaard uit het vervaardigen van een vegetatiekaart aangevuld met doelsoorten en het uitvoeren van een broedvogeltelling volgens de uitgebreide territoriumkarteringsmethode elke 10 jaar. Beide rapportages gaan vergezeld van uitgebreide ecologische interpretaties en aanbevelingen door de externe bureaus, die deze zogenaamde basiskarteringen vervaardigen. Uitvoering vindt plaats in het jaar voordat verlenging van het beheerplan plaatsvindt.

Daarnaast vindt monitoring van doelsoorten (rode en blauwe lijsten) plaats.

Om de kwaliteit van de doeltypen te meten worden indicatorsoorten gevolgd. De frequentie hiervan is afhankelijk van het na te streven (sub)doeltype en van de planten/diergroep en de gebruiksmogelijkheden voor interpretatie in ecologische en beheersmatige zin.

Gemiddeld worden in een beheerperiode van 10 jaar 2 of 3 maal de indicatorsoorten geïnventariseerd.

De abiotische condities worden gemonitord middels waterstanden en waterkwaliteit met een beperkte set parameters.

Voor het object Buitenkinsel is het bovenstaande van toepassing. Naar verwachting zal er enige overlap ontstaan met de monitoringsactiviteiten van Rijkswaterstaat IJsselmeergebied ten aanzien van monitoring van waterplanten. Dit zal worden afgestemd.

Dit beheersplan en het uitgevoerde beheer zullen geëvalueerd worden in 2010 middels de methode van Interne Kwaliteitsbeoordeling zoals deze bij Staatsbosbeheer gangbaar is.

Daarnaast is bij de voorbereiding van het inrichtingsplan evaluatie van natuurwaarden en natuurontwikkeling afgesproken indien na de peilaanpassing IJsselmeer veranderingen zullen optreden. Staatsbosbeheer zal hiervoor het initiatief nemen.

Recreatie

Er vindt een standaard recreatieonderzoek plaats in hetzelfde jaar van de basiskarteringen, dat wil zeggen het jaar voorafgaand aan de herziening van dit beheerplan. Hierbij wordt zowel de door de recreant ervaren kwaliteit als de intensiteit van gebruik gemonitord. Uit deze cijfers wordt een tevredenheidsindex afgeleid.

2.2.4 Communicatie en informatie

Maatschappelijke verankering en draagvlakverbreding is een van de speerpunten van Staatsbosbeheer. Vanuit dit perspectief zullen de bezoekers van het object geïnformeerd worden over de achtergronden en waarden van het te ontwikkelen natuurgebied.

Als media voor deze boodschap fungeren het gezamenlijke informatiepaneel op de plaats van het uitzichtpunt, de websites, die de Waterlandse Kust als onderwerp hebben zoals die van IJburg en "natuurontwikkeling IJsselmeer" van Rijkswaterstaat en ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, en de excursies.

Met organisaties – zoals die bij de voorbereiding in de werkgroep en de klankbordgroep – betrokken waren, zullen contacten worden onderhouden over de voortgang van het project. Ook in breder verband zullen de resultaten van het project worden bekendgemaakt.

2.2.5 Financiële verantwoording

De financiële administratie binnen Staatsbosbeheer wordt niet op objectniveau bijgehouden. Het object wordt beheerd door de beheerseenheid Veenweiden-Oost onder leiding van het Districtshoofd Veenweiden. De werkzaamheden worden uitgevoerd vanuit de werkschuur Zuiderwoude. De werkzaamheden worden gebudgetteerd op de jaarlijkse Beheerseenheid Operationeel (BEO) door de opzichter Veenweiden-Oost.

Ter indicatie van de kosten dient de normkostenvergoeding die Staatsbosbeheer rekent in de jaarlijkse offerte aan het ministerie van LNV. Deze vergoeding is opgesplitst in 'kosten terreinmaatregelen' en "algemene kosten beheerseenheid". Onder deze laatste post vallen zaken als administratie, overleg, planning, vervoer en huisvesting.

Uitgaand van het prijspeil van 2002 bedraagt de normkostenvergoeding voor het object Buitenkinsel:

	Oppervlakte (ha) *	Normkostenvergoeding	Totale jaarlijkse vergoeding (afgeronde bedragen)
<i>Vergoeding terreinmaatregelen</i>			
Subdoeltype 11.1	45,07	€ 74,02	€ 3336,-
Subdoeltype 20.3	3,87	€ 136,21	€ 527,-
Subdoeltype 99.4	0,05	€ 0,-	€ 0,-
Recreatiedoeltype 2.1	48,99	€ 12,72	€ 623,-
<i>Subtotaal</i>			€ 4486,-
<i>Algemene vergoeding beheerseenheid</i>	48,99	€ 45,93	€ 2250,-
Totaal			€ 6736,-

Tabel 1 Jaarlijkse inkomsten volgens de standaard normkostenvergoeding (prijspeil 2002)

De te verwachten jaarlijkse uitgaven zijn gebaseerd op een schatting van de hoeveelheid tijd die de geplande werkzaamheden in beslag zullen nemen. De geschatte tijd is vermenigvuldigd met het standaard uurtarief dat gehanteerd wordt voor uitvoerende werkzaamheden.

Voor de monitoring en kartering komen de uren en de gebudgetteerde kosten voort uit de onderbouwing van de normkostenvergoeding. Door een vergoeding voor uitbesteding aan derden wijken de gebudgetteerde kosten af van het standaard uurtarief.

Bij de kosten, die zijn opgenomen voor het binnendams opruimen van drijfvuil is meegenomen dat Staatsbosbeheermedewerkers geen rol hebben in het opruimen van drijfvuil dat gelegen is aan de IJmeerzijde.

Maatregel	Arbeidsuren	Standaard uurtarief	Kosten
Onderhoud uitzichtpunt	20	€ 26,50	€ 530,-
Bomengroei verwijderen	10	€ 26,50	€ 265,-
Opruimen drijfvuil (binnendams)	53	€ 26,50	€ 1404,50,-
Botulisme bestrijding	40	€ 26,50	€ 1060,-
Surveillance	100	€ 26,50	€ 2650,-
Monitoring	11	-	€ 320,-
Kartering (door derden)	0	-	€ 495,-
Totaal	234	-	€ 6724,50

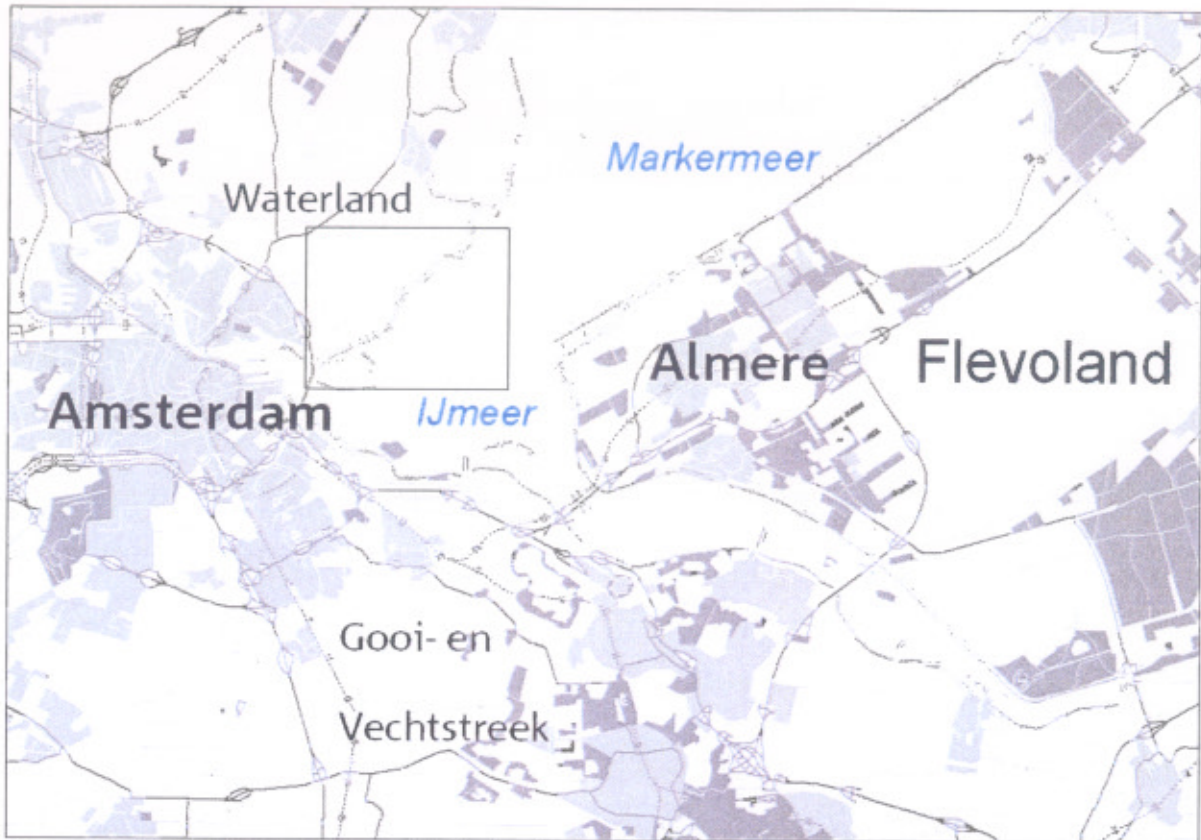
Tabel 2 Verwachte jaarlijkse uitgaven (prijspeil uurtarief 2002)

* De gebruikte oppervlakten zijn afkomstig van de door Staatsbosbeheer gedigitaliseerde objectkaart, die is opgenomen in bijlage 4. Deze oppervlakten zijn nog niet definitief.

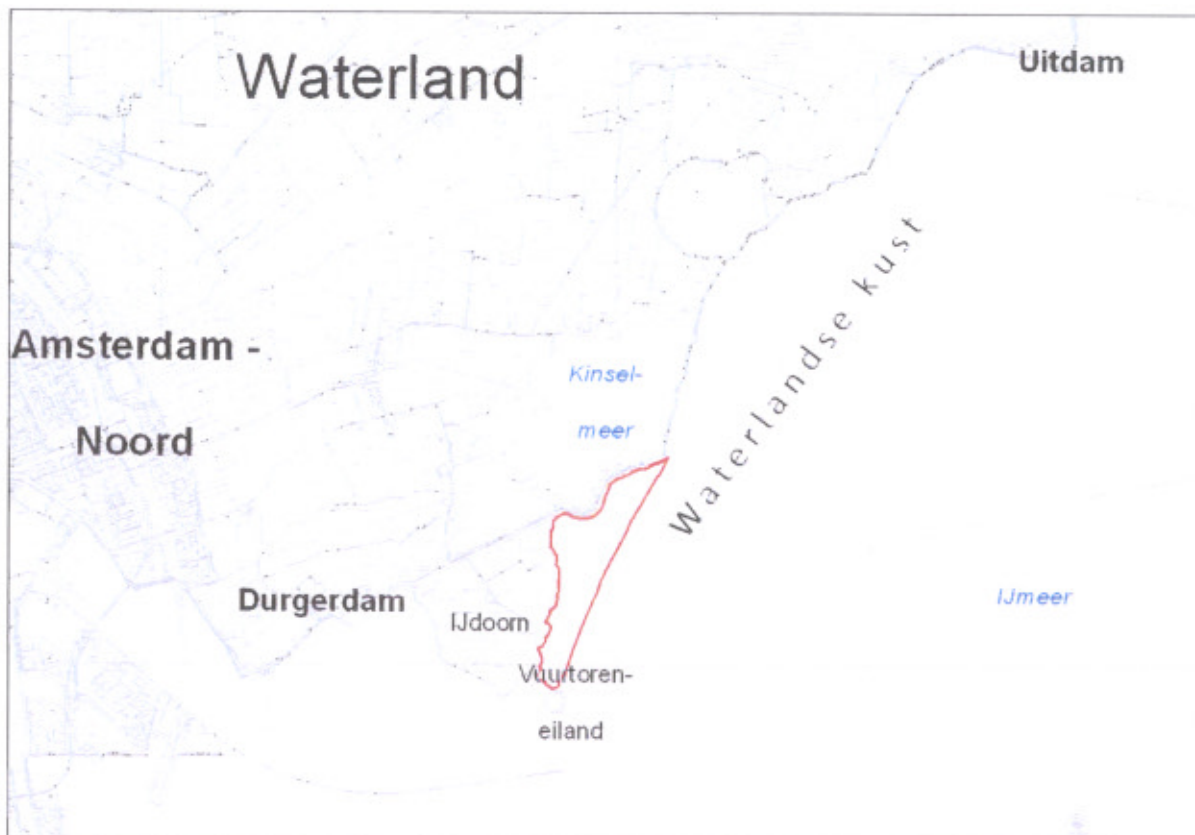
Bijlage 1 Geraadpleegde Literatuur

- Bal, D., H.M. Beijer, Y.R. Hoogeveen, S.R.J. Jansen en P.J. van der Reest 1995. Handboek natuurdoeltypen in Nederland. Rapport IKC Natuurbeheer nr. 11. Wageningen. 408 p.
- Directeur Visserij 17 januari 2002. Brief m.b.t. bevestiging afspraken Waterlandse kust. Ministerie van LNV, Directie Visserij.
- Doef, R.W., B.J. de Witte en M.S. van den Berg 1998. Waterplanten langs de Waterlandse kust, Inventarisatie augustus 1998. Rijkswaterstaat directie IJsselmeergebied. Z.p., 19 p.
- H+N+S landschapsarchitecten b.v. DHV milieu en infrastructuur b.v. Stroming b.v. Programma van eisen natuurontwikkeling IJdoorn/Waterlandse Kust Werkgroep Waterlandse Kust 1999
- Ingenieursbureau Amsterdam 1995. Natuurontwikkeling IJmeer. Projectgroep IJburg & gemeente Amsterdam.
- Ministerie van LNV, Directie Natuurbeheer, 2000. Aanwijzing speciale beschermingszones (EG-Volgelrichtlijn) en Wetlands (Wetlands-conventie) op grond van artikel 27, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet 1998. Staatscourant 31 maart 2000, nr. 65 / pag. 16.
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat 2000. Waterhuishouding in het Natte Hart.
- Peters, G., P. Vroege, Y. Feddes, G. Litjens, J. Cools & P. Besselink 2001. Definitief ontwerp, natuurontwikkeling Waterlandse kust. DHV Milieu en Infrastructuur BV, H+N+S Landschapsarchitecten BV & Bureau Stroming BV. Amersfoort, 52 p.
- Rijkswaterstaat Directie IJsselmeergebied/RIZA/LNV Natuur in het natte hart: een verkenning van de kansen voor natuurontwikkeling in het IJsselmeergebied 1996
- Schaminée, J.H.J., A.H.F. Stortelder, V. Westhoff, E.J. Weeda & P.W.F.M. Hommel 1995-1999. De vegetatie van Nederland, deel 1 t/m 5. Opulus Press, Uppsala, Leiden.
- Sierdsema, H. 1995. Broedvogels en beheer. Het gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos- en natuurterreinen. SBB-rapport 1995-1, SOVON-onderzoeksrapport 1995/04,. Staatsbosbeheer/SOVON, Driebergen/Beek-Ubbergen. 88 p.
- Staatsbosbeheer 2000. Catalogi Bedrijfssturing: Natuur, Bos, Recreatie en Landschap.
- Staatsbosbeheer Noord-Holland 2000. Brief m.b.t. beheer Waterlandse kust d.d. 17 augustus 2000.
- Stuurgroep ROM-IJmeer 1996. Plan van aanpak ROM-IJmeer.
- Sijmons, D., Y. Feddes, L. Tummers, P. Besselink, W. Klomp, G. Peters & G. Litjens 2000. Voorontwerp luwtedam en verondieping IJdoorn. H+N+S landschapsarchitecten BV, DHV Milieu en Infrastructuur BV, Stroming BV m.m.v. RIZA. Utrecht, 54 p.
- Tossermans M, Vlas, J de, Dijkers C. en Peletier H. [ES]2 Afsluitdijk: Ecosysteem beschrijving IJsselmeer en Waddenzee, beschrijving van de ecologische uitgangssituatie ten behoeve van de planstudie [ES]2 Afsluitdijk. Ministerie van Verkeer en Waterstaat 2000
- Waterrecreatieadvies 2000. Samen meer IJsselmeer, Visie recreatie en natuur.
- Witte, B.J. de, G. Bongertman & J. Postema 1999. Monitoring van waterplanten in het IJsselmeergebied 1999. Rijkswaterstaat directie IJsselmeergebied-rapport 2000-4. Z.p., 26 p.
- Wijer P. de 2002. De ringslang rond het IJmeer in 2000. NOFIJ/Universiteit van Amsterdam.

Bijlage 2 Ligging van het object

2A IJmeer; het deelgebied de Waterlandse kust is zwart omlijnd aangegeven.

2B De Waterlandse kust; het object Buitenkinsel is rood omlijnd aangegeven.

Bijlage 3 Toelichting op de bedrijfssturing

Elk object, dat in beheer is bij Staatsbosbeheer, is administratief gezien opgedeeld in vakken en deze zijn weer onderverdeeld in afdelingen. Per vak/afdeling is een natuurdoel (=natuur)subdoeltype) toegewezen, of 'gealloceerd' in Staatsbosbeheertermen. Het recreatiedoel (=recreatiedoeltype) is per object of deelgebied van het object gealloceerd. De doelen zijn gestandaardiseerd en zijn beschreven in de Catalogi Bedrijfssturing (Staatsbosbeheer, 2000).

Natuur

Een natuur(sub)doeltype is in feite een verzameling soorten (levensgemeenschappen) die een eigen combinatie van abiotiek en beheer nodig hebben (Bal et al. 1995). In de Catalogus Bedrijfssturing is een beschrijving te vinden waarin verschillende kenmerken van dat subdoeltype staan genoemd. Binnen het subdoeltype zijn er twee kenmerken nader uitgewerkt die getoetst worden, **doelcomponenten** genaamd. Het gaat om vegetatie en broedvogels. De vegetatie is sturend bij de allocatie van een subdoeltype van een afdeling. De vegetatie is beschreven in vegetatietypen, die afgeleid zijn van de vegetatietypen die omschreven worden in de vijf delen van *De Vegetatie van Nederland*, Schaminée et al., 1995-1999. Van de vegetatietypen die kenmerkend zijn voor een bepaald subdoeltype, wordt de oppervlakte per planeenheid berekend. Over het algemeen moet minimaal veertig procent van de oppervlakte van een planeenheid bestaan uit de kenmerkende vegetatietypen. Een **planeenheid** wordt gevormd door alle afdelingen met hetzelfde subdoeltype in een object.

Hoewel de broedvogels niet sturend zijn voor de allocatie van een subdoeltype, worden ze gezien als een waardevolle aanvulling bij het toetsen van de kwaliteit van een gebied. Ze geven inzicht in de structuurkenmerken, zoals openheid en variatie, en kunnen ook als graadmeter worden gebruikt voor verstoring. De methode die gebruikt wordt om de broedvogelgegevens te kunnen gebruiken, staat beschreven in *Broedvogels en beheer* (Sierdsema, 1995). Per planeenheid worden van de broedvogels groepen samengesteld en per groep wordt de dichtheid berekend. Deze dichtheidswaarde wordt vergeleken met een **referentiewaarde**; dit is de gemiddelde waarde van enkele topgebieden van dat subdoeltype. De dichtheid moet minimaal boven een derde van de referentiewaarde liggen. Dit wordt als **ondergrens** gezien, maar dat is een voorlopige aanname. Per subdoeltype zijn er een of meerdere broedvogelgroepen die indicatief zijn voor dat type. Binnen de toegewezen broedvogelgroepen kan nog onderscheid gemaakt worden tussen verplichte groepen en facultatieve groepen.

Voor het realiseren van de doelen op het gebied van de natuur is het noodzakelijk dat de abiotische condities in orde zijn. Binnen het terreinbeheer wordt veel aandacht gericht op het bereiken van een bepaalde abiotische terreinconditie, in de verwachting dat daarmee de beoogde natuurdoelen op termijn gerealiseerd worden. Door de doelcomponenten vegetatie en broedvogels uit te werken in **terreincondities**, wordt richting gegeven aan het beheer. De terreincondities die aan de orde komen zijn: zuurgraad, vochtregime en voedselrijkdom. Voor deze condities is gekozen omdat deze belangrijk zijn voor het beheer van natuurterreinen en relatief makkelijk beïnvloedbaar en meetbaar zijn voor de beheerder.

Recreatie

Recreatiedoelen zijn volgens een zelfde systeem als de natuursubdoeltypen opgezet. Er worden twaalf recreatiedoeltypen onderscheiden, die onderling verschillen in vormen van recreatief gebruik en bezoekersintensiteit. Om een recreatiedoeltype op een (deel)object te alloceren, wordt er naar drie subdoelen (doelcomponenten) gekeken, te weten: bezoekersintensiteit, recreatief gebruik en kwaliteit. Net als voor de natuursubdoeltypen zijn er ook terreincondities voor de recreatie geformuleerd. Voorbeelden van recreatieve terreincondities zijn: dichtheid van wegen en paden, parkeervoorzieningen, bebording en voorzieningen voor terreinbounden voorlichting.

Bijlage 4

Beheer

— beroepsvisserij vrije zone

- 11.1 Watergemeenschappen in laagveen en kleigebieden
- 20.3 Dijken
- 99.4 Recreatieweide

Schaal: 1:8000
Afdrukdatum: 11-04-2002

Topografie: © Topografische Dienst Nederland

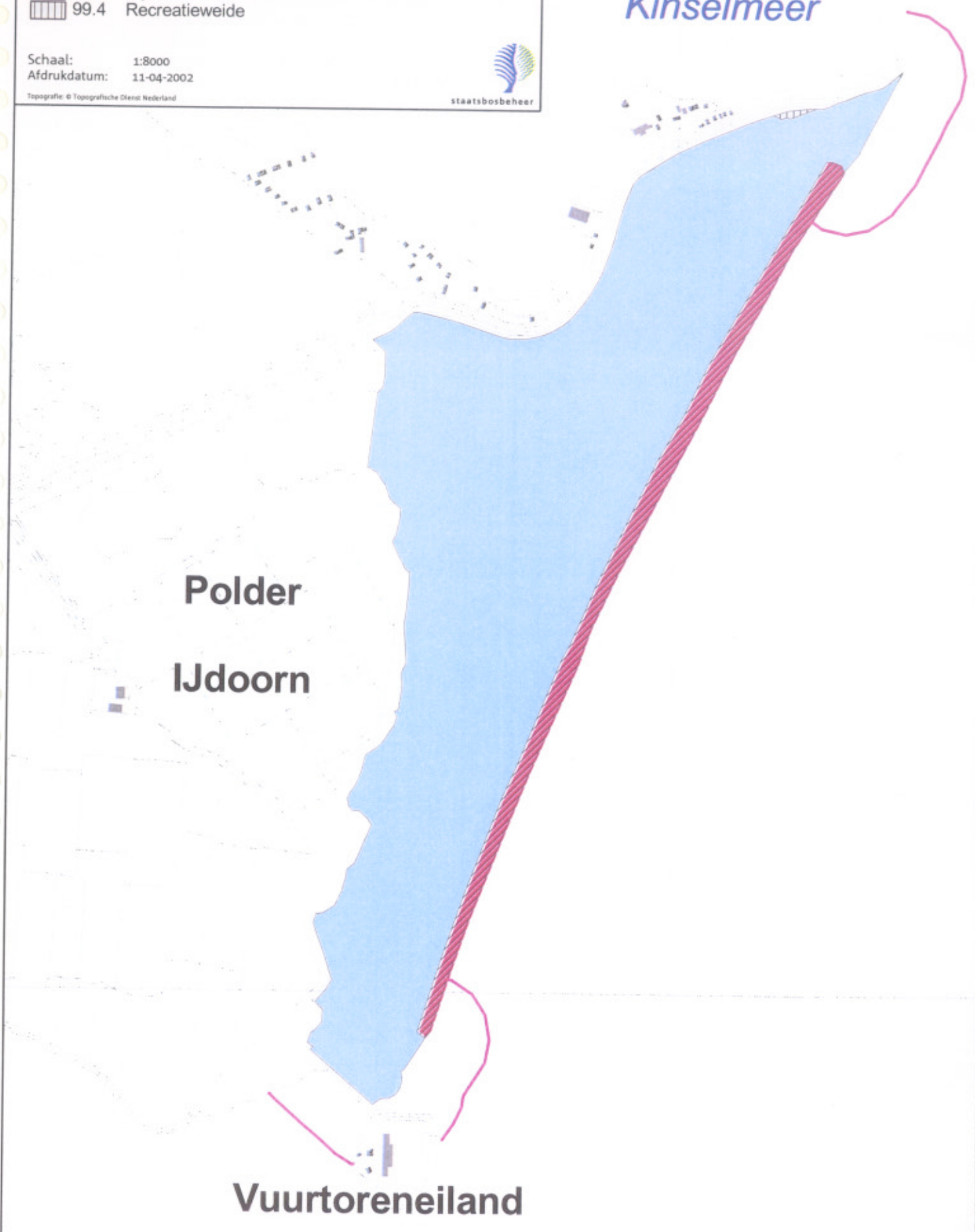

Kinselmeer

Polder

IJdoorn

Vuurtoreneiland

Bijlage 5 Betrokken Instanties

De volgende instanties zijn betrokken bij de planvorming en uitvoering van het natuurontwikkelingsproject:

- Amsterdam stadsdeel Noord
- ANWB
- Centrale Dorpenraad Landelijk Noord
- Dorpenraad Uitdam
- Ingenieursbureau Amsterdam
- Milieucentrum Amsterdam
- Milieufederatie Noord-Holland
- Ministerie LNV directie Noord West
- Natuurmonumenten inspectie Noord-Holland Utrecht
- Nederlandse Vereniging van Sportvissersfederaties
- Nederlandse Vissersbond
- Projectburo IJburg
- Provincie Noord-Holland
- Rijkswaterstaat directie IJsselmeergebied
- Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren
- Vereniging Behoud IJsselmeer